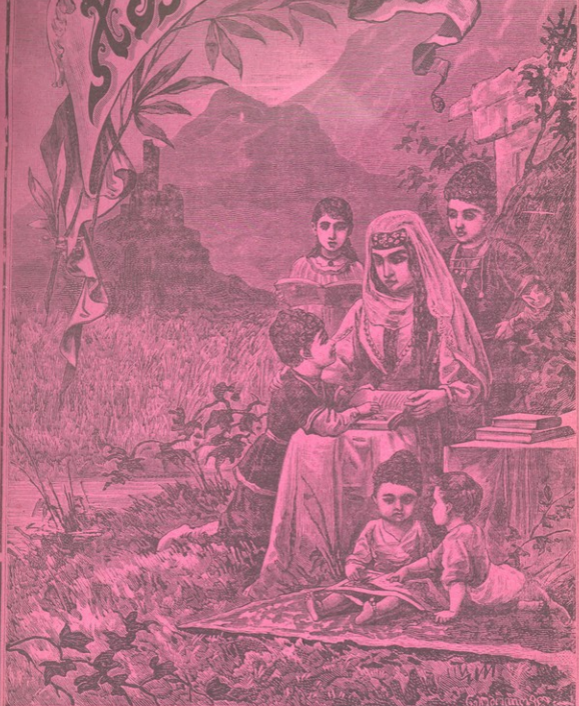

ქართული
გაზეთი

საქართველო

შ ი ნ ა ა რ ს ი

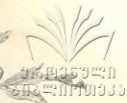
ქუნხალ „ჯეჯილისა“

I კონაობა და ბერეკობა ჩვენში სურათი	170
II ქრისტე აღსდგა! ღაღა გებეჭკორისა	171
III პატარა ვაჟარი. ამბავი. ეპ. გაბაშვილისა	173
IV აღდგომა სოფელში ნინუასი	178
V ორი ბაყაყი ზღაპარი ფრანგულიდან ევ. ღუნდუასი	186
VI აღდგომა ღამეს ლექსი ის. ჩეკურაშვილისა	189
VII მაკაკა—ამბავი, თარგმანი (შემდეგი იქნება) ეპ. შესხისა	190
VIII წვრილმანი: გამოცანები, გასართობი ამბავი და კითხვები	198
—	
IX სააღდგომო ლექსი გ. ქუჩიშვილისა	200
X მეგობარი ვოშია (დასასრული) თარგმ. ერ. ფადავასი	203
XI აღდგომის ბატკანი ეპ. გაბაშვილისა	205
XII რაინდი—თარგმანი (შემდეგი იქნება) ეპ. შესხისა	209
XIII აღსდგა ლექსი გ. გორგაძესი	216
XIV შესანიშნავი ქვეყანა (მოგზაურობა ჩრდილოეთ ამე- რიკაში)	217
XV წვრილმანი	224
XVI საქართველოს ისტორია შედგენილი ს. გორგაძისაგან	25

მიიღება ხელის მოწერა

1910 წლის

ქ ე ქ ი ლ უ ე

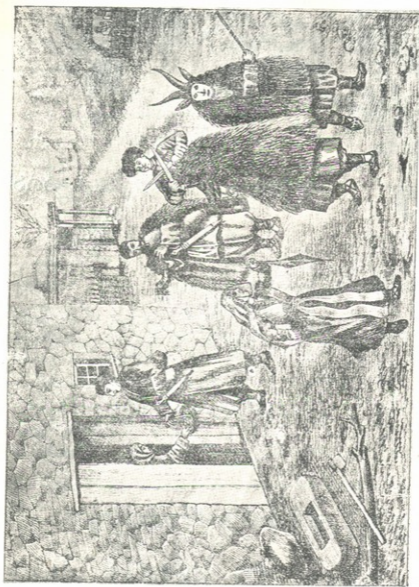
საქართველო ნახატებიანი ქურონალი

იხარდე მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!..
ი. დ.

აპრილი, 1910

◆ წელიწადი მეოცდაერთე ◆

თ ფ ი ლ ი ს ი
ელექტრომბეჭდავი ანტ. „ურომა“, რუსსკაია ქუჩა, № 3.
1910

ქონისა და ბერიკობის ხეობა.

ქრისტე აღსდგა!

მოციციძე სსივი შვისა
ფანჯრის სარკმელს შემობდგა,
მხიარულად გაძიღმა
და მოძმასა, — „ქრისტე აღსდგა“!

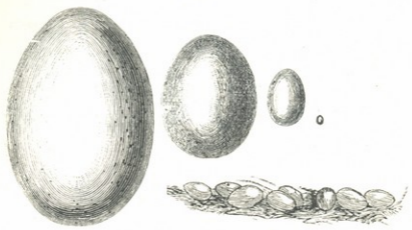
* *

წვიმა შესწედა, არ ჰქრის ქარი,
სანატრელი დარი დადგა.
ფრინველები ტებილად სტევენენ
და ამბობენ: „ქრისტე აღსდგა“!

* *

აბიბინდა მინდორ-ველი
ანუელში კალო დადგა;
დილის ნაძი ბზინავს, ამბობს:
— „ქრისტე აღსდგა“, „ქრისტე აღსდგა“!

* *

ლეკმა ჰურის სათხოვნელად ერჩინული
 მათხოვარი კარს მომადგა; —
 მივაწოდე, შუება იგრძნო ..
 სიამით სთქვა: — „ქრისტე აღსდგა“!

*
 *
 *

დღეს სოფელიც მხიარულობს,
 მომღსენელთა გუნდი შესდგა;
 ფერსულს აბმენ და მღერინა:
 — „ქრისტე აღსდგა“, „ქრისტე აღსდგა“!

დადო გიგეჭკორი.

პატარა ვაჭარი.

ისომკი, ტისომკი!“ ევირის პატარა სოლო და შიგ თვალებში აჩეხებს ქალებს ფეხსაცმელის შავ სორნებს. „ხაროში ტისომკი, პა-

რა პეტ კაპეიკ, კუპიტე, მადამ! ეღრიჯება სოლო დართულ ქალებს, რომელნიც კონკაში სსეღან და კალთები ათასის ნასეიდითა აქვთ სავსე.

— წადი, დიკარგე, რას ჩაკეცივდი, საზისლარო! უჯავრდებიან პატარა ბიჭს ქალბატონები და ზისლთ უკან იწეკუნ, ეშინიანთ ამ ცინგლიანმა მორთულობა არ გაუსვაროს.

სოლო კი დაღაღულ-დაქანცული, შიმშილით ფერდებ მიკრული, დაგლეჯილ მარჯლით და ფეხსაცმელებით მინც არ იძლის და კონკის საფეხურებსედ სტება, ესკეწება ქალებს: „კუპიტე, კუპიტე! პარა პეტ კაპეიკ!“

საწეადლი სოლო, პატარა ვაჭარი, იძას არ უნდა გლახაობა, არ უნდა სელის გაძვერა, უნდა მსოლოდ ეს საცოდნავი თავისი სავაჭრო განსაღოს და იქიდგან მონაგები ერთი შაურით ბებერს ბებინს ჰუ-

რი უეიდოს. მაგრამ ადამიანები, მეტად მტკიცე, მუნწები არიან, არ ესმისთ, რომ სოლომონის ამ ტისომკების გაეიდვა სიკვდილ — სიცოცხლის კითხვაა.

„იეიდეთ, იეიდეთ, ქაღბატონო! შენი ჭკრიძე, იეიდეთ! კვლავ ისევეა ჰატარა ბიჭი და თან მძიერი კნუტით წკმუნს, თვალეში გიეურებს, გემუდარება... მაგრამ სოლო არავის ებრალება, ეურს არავინ უგდება...“

მთელი დღეა, შვიდი საათიდან დაწვეებული, რაც სოლო კონკის სადგურთან დაწრწინის, ადის და ჩადის კონკის საფესურზედ, ერთი დაძრული კონკიდან სტება, მეორე გაჩერებულ კონკასთან მირბის, მაგრამ „ტისომკებს“ არავინ ეიდულობს.

სოლოს გული უდუღს, ბრახობს. მხად არის ამ შეუგნებელ, შეუწინარებელ ადამიანებს შეუკურთხოს, შეაფურთხოს! ეველას თავისი ვარაძი უაძბოს, მაგრამ ზედ ვინ უეურებს!

აი საღამომაც მოატანა და ის კი ისევე მირბის და მორბის ორ კონკის შუა და შეუწევეტლივ ევირის „ტისომკი, ტისომკი! ჰარა ჰეტ კაპიკი!“

* * *

ხალხი ზღვასავით დელავს. კონკები სისწრაფით ივსებიან. ზარებს წკარა - წკური გაუდიო. სადღესასწაულთა ნაჯაჭრით გატენილი ხალხი სახლისკენ მიემუროებიან და საწვალ ბიჭს იძორებენ: „იქით წადი, იქით!

რით ვერ გაიგე რო არავის უნდა ეგ შენი ტისომკები.
 ტისომკები

— „ტისომკი,“ „ტისომკი“ აქ მოდი! უცებ მოესმა სოლოს ვიღასიც ჩახლენილი, ბაღბაჟა სმა და ისიც მარდათ გადახტა, მიიბრინა იქვე კუთხეში მდგომ დედაკაცთან და ტისომკიანი ხელები გაუშვირბ: „ეი-ბოდი! სარომი ტისომკი! ჰარა ჰეტ კაჭვიკ!“

— მე ტისომკები არ მინდა, შვილო, მე მხოლოდ მინდა შევიტეო თუ რა გაჭივრება გადგია, რომ მთელი დღე მაგ საცოდავ ორ წვეილ ტისომკის გაუიღვას ანდომებ? ან რამდენი მოგება გაქვს?

ბებერი დედაკაცის სიტყვებში იმდენი გულ მსურვალე მსრუნველობა ისმოდა ბავშვისადმი, რო პატარა ბიჭი მოთმინებით ეჩმენდა და პასუხებსაც აძლევდა.

— მოგება? თუ სულ გავეიდი, დღეში ხუთ წვეილს, ერთი მარტი მერგება.

— ერთი მარტი? მხოლოდ ერთი მარტი! უკვირდა მოხუცს — და ერთი მარტისთვის მთელი დღე დაწრწი? განა თხოვნით უფრო ძალე არ იმთვინიდი მარტის?

— თხოვნით?! მე მათხოვარა არა ვარ! მათხოვარას ჰოლიციელიც არ გაუშვებს... აკრძალულია!

— მაშ დღეს რო ვერა გაუიდე რა?

— ერთი წვეილის მეტი არ გამოიღვინა, ცრემლებების მორეკვით სთქვა სოლომ.—დღეს უკვალა სო

რაგუელს ეიდულობს, ხილს, სათამაშოებს მანქანებს, ტისომკებისთვის არავის სცალიან...

— შენც სათამაშოები გაუიდე. ტისომკებს რას ხსენციებისარ? არ ეძუებოდა ბებერი ჰატარას.

— სათამაშოები გაუიდეო? ხა, ხა, ხა! გაციინა სოლომ. — შერე თანხა სად არის? ვაჭარს „ხალოგი“ უნდა მივცე რო „კუკლები“ მხდოს, მხნამ გაუვიდი და ფულის მიუტან.

— ხა, ხა, ხა! ასეა ბებერმა გაციინა. „თანხა“, „ხალოგი“ შენ უკვლავური ვაჭრობისა ზეპირად ცცოდნია, მამ დხელიდრბთაც გამოდგები...

— მაგრამ, აი დაბინდდა. შენი სახლში წასვლის დროც არის. — შენი ჰატრონი ვინ არის? დედ-მამა გუაპს?

— ბებია მათა, კუტი მათა ჩემი ჰატრ ანი.

— მარტო შენი მოგებით სცხოვრობთ ორივე?

— არა, ბებიას თვეში მანათ ნახევარი ხალოგი (ვის*) ჰენია აქვს, იმას სახლის ქარაში ვამდეკო და ჰურის ფასს კი მე ვმოულო.

— ეოხად, ბიჭო, რო ბებერ ბებიას ასახრდოებ! ბებერმა ბიჭს მხარსედ ხელი დაადო და ტებილად გაუცინა. — დქერთი ერთი ათანად გადავინდის... და აი მკც ამ მანათიანს მოცემ. ბებია შენს წაუდე, უთხა-

*) ხალოგის აქვს გადაცემული დასარიგებლად ის თანხა, რომელიც გადადებულა ქალაქის ღარიბებისთვის და საწყალ ხალხს ეს მოწყალეობა პირად ხალოგის მოწყალეობად მიანჩია.

რომ რომ შენმა დობილმა, კუტმა კი არა, დაძვლვამა და
 იამ გამოვიგზავნაო და ამ სიტყვებთან ბებია
 დედაგაცი კონკასედ აბობლდა.

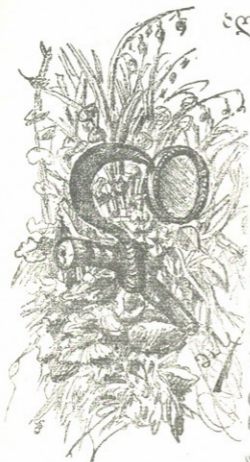
სოლო ჰირდაღებულ უწყროდა მიძავალ კონ-
 კას და თან თეთრ მანათიანს მაგრა სელს უჭერდა,
 თითქო ეძინოდა, რომ არავის წაერთმია.

— ბებიას როგორ გაუსარდება, რო თანსა ვი-
 შოვნე! ბოლოს სთქვა სოლომ. — სვალვე წითელ ხის
 კვერცხებს ვიუიდი, ადღვობა, კარგი ბაზარი ექნება,
 ბავშვები ბუხებივით დაძვრევიან. მერე კიდევ წრი-
 ლებს, ბზრიალებს, დუღუებს. . . „დალალე, დალა-
 ლე, დალალე!“ შემოსძასა კარგი დასლის იძვით გა-
 სარეულმა პატარა ვაჭარმა და შინისაკენ სულ სტუ-
 ნაობით წავიდა.

ეკ. გაბაშვილისა.

ადგომა სოფელში.

იდ მარსვა მიწურულიყო, აზრილის თბილ დღეებს მშენიერად აემწვანებინა ქალაქ გ — ის მიდამო. ბადებში სსვა და სსვა ფერად აუკვავებული სესილი სიამოვნებით იტაცებდა კაცის თუღლს. ზატარა ჩიოუნებს მხიარულათ გაჰქონდათ ჟივილ-სივილი. მერცხლები თავისებურათ ცქვიტათ დასრილლებდენ ჰაერში. მდინარე ღიანსვიც ადიდებულყო, მთებში თოვლის ვადნობის გამო და მის აქაყებულ სვირთებს მთელი არე მარე დაეჭირათ.

სანდრო კარვა სანია გულის-ფანცქალით მოელოდა ადგომას, უნდოდა წრეულს მანც კაეტარებინა თავის სოფელში ეს ბედნიერი დღეები. სამი წელიწადი იქნებოდა რაც სანდრო მიაბბრეს ერთ სან-

უკეთესო ჰარიკმხერს შაკირდათ. ემაწვილი სოფელში
 მხელად მოხვდებოდა ბედნიერ დღეებში, რადგან
 რიკმხერს უძეკესი სამუშაო უფრო დღესასწაულებში
 აქვს სოფლე. სანდროს თავდაპირველათ სულაც არ
 უნდოდა სოფელში წასვლა, ძალიან ძალე შეეჩვია თა-
 ვის სელობას და უამისოთ მისი უფროსი ვეღარა
 სძლებდა.

„ჩემი პარჯვენაო“ იმასოდა ის.

მთელი დღე სანდროს სოფელში გაისმოდა: სანდრო
 მოვიდენ... სანდრო გიცდიან... სანდრო უშენოთ ზირს
 არ იპარსვენ... სანდრო კი მხოლოდ 16 წლისა იყო.
 ის ისე კოხტათ და სუფთათ გამოიუფრებოდა, რომ
 ვეღვას იამებოდა მისი ნახვა.

სანდრო თავის უფროსის ოჯახს ძალიან შეეჩვია
 და მისი შვილები ერთ დღესაც ვერა სძლებდენ უიმი-
 სოთ. სოფელში თავისიანებს მუდამ უკზავნიდა ფულს,
 საჩუქრებს, ისინიც ჩამოდიოდენ მის სანახავათ, უფ-
 რო კაცები, რადგან სოფელი შორს იყო. დედამ სულ
 ორჯელ ნახა ამ ხნის განმავლობაში.

წელს სანდროს ვინმა მოუარა, უსათუოდ უნდოდა
 სოფელში წასვლა და საჩუქრებიც ბლომად იქიდა იქ
 წასაღებათ. მაგრამ „უფროსს“ შვილები წითელით ავად
 გაუსდა და მთელი საქმეები მას დააწვა კისერზე. უფ-
 როსი შვილი ჰარიკმხერისა ვანო, რომელმაც ძალე
 მოინადა წითელა, გამოკეთდა, არა შორდებოდა სან-

დროს, რაკი სედაჯდა რომ სოფელში წაუსვლელელებით მოწეენილი იყო.

— „რას დაღონებულსარ? ჩემო სანდრო. სოფელში ვუღბრ ძახვად და იძიტომ განა? უთსრა ვანომ. განა აქ არ ვცდით ადღვომა? მოდი თავი დაახებე მენს ფიქრებს და ძიამბე როგორი ადღვომა იცის თქვენს სოფელში.“

— „კარგი ჩემო ვანო, გიამბობ, ძინც დაღონებით ვერბს მოუძატებ.“ სთქვა და დაწეო სანდრომ.

„ოჰ, ვანო! რომ იცოდე, რა ამბავი იქნება სვადლით ჩვენს ჰატარა ეკლესიაში... დილა ადრიან მღვდელ-დიაკვანი დაარეკინებს წერიალა ზარსა, რომლის ხმაზედაც წელ წელა შეგროვდება ღვთის თავუანის საცქვად სსვა და სსვა ფერ ტანისამოსით აწრელეებული სალსი და შეუდგება გულ მოდგინეთ დოცვას. ავერ ცინკარიც თავდება, მღვდელი ზეთს სცსებს და შემდეგ ბზას ურიგებს სალსს. მერე რა მძვენირი ბზა გვიდვას ჩვენს ჰატარა ეკლესიასთან! სულ ჰურითა აქვს ტოტები სავსე! მგონი ჩვენებური ბიჭები აღარ აცლიან ერთმანეთს ბზის ალებას.“

დიდ ოთსმაფათს „ჭიაკოკონობა“ ვიცით ჩვენებური ჰატარა ბიჭები ეკლესიან თავის ცეცსლს დაახთებენ სოლმე და შედ სტუნობენ ამ სიტუვებით. „აღუელი კუდიანებსა! დიდ ოთსმაფათიდან დაწეებულ წითელ ჰარანკეკამდის საღამომდე „ჭონასუდ“ დადიან კომლა-კომლად სოფლებში ბიჭები, რომლებსაც

ზოგს ქალის ტანისამოსი აცვია, ზოგი ^{მეტივენი} ~~მეტივენი~~ ტუპია გახვეული. ერთ მათგანს სელში კალათა უჭირავს, რომელშიაც აგროვებენ კვერცხებს. მივლენ თუ არა რომელიმე სახლთან დასძახებენ „ჭონას“ ამ სიტყვებით.

აღათასა, ბაღათასა,
 სელი ჩავევა კალათასა
 ერთი კვერცხი შიგ ჩადევი
 ღმერთი მოგცემს ბარაქასა.

შაფათ საღამოსთვის სოფელელებს ეველაფერი მზათა აქეთ: სასლ-კარი დაგვიღ-დაწკრილლებული, ავეჯეულობა და ჩახცმელი დარეცნილ-დასუფთავებული, ლავაში და ქადები დამცხვარი, ბატკები, გოჭები და ზვარა მამლები დაკლული, კვერცხები შუღებილი.

— „რა ხაირად ბღავილი გააქეთ სოლმე ბატკებს, როცა დასაკლავათ მიჭვავთ! ახლა საცოდავი მამლები რანაირად აყართსუნებენ ფრთებს და ვვი-ვივის იძისიან. საკვირველია, ღმერთმან! ჩვენ გვისარაიან აღდგომის მოსვლა და მათ კი წუთი სოფელს ვასაღმებთ!

აღდგომის წინა დამეს ასაღვაზრდა ბიჭები ანთებენ დიდ ცეცხლს ეკლესიის წინ, რომლის შუქსედაც ნელ-ნელა ხალსიც გროვავება. ასაღვაზრდა ქალებს, მატარძლებს ბუხიკა-დაირო მიაქეთ თან და ლსინს აჩენენ. ასაღვაზრდა ბიჭებმა სომ აღარ იციან სისარულით რა ჭქანან: ზოგი ლეკურს უვლის, ზოგი ძღუ-

რის და ზოგიც მასწარაობს, სანამ ლიტონის იწუებოდეს.

— რო იცოდე ვანო! თუ რა მშვენიერათ თამაშობდა ერთი ჩვენებური გლეხი, მეტ სახელად „ჯუბა“. თავსე ღვინით სავსე საღვინეს შეიდგამდა სოლმე და ფესის თითებზე იკლავებოდა, სოცამდა სალხის სიცილით, მაგრამ ამის და მიუსუდავად საღვინე მანც არ ინძრეყოდა მის თავსე.

ამ დროს ახალგაზდა ბიჭები ცანკალა—გოგონას დაჭერავენ სოლმე და ჩაურთავენ.

ეს ბიჭი კარვა თამაშობს
 ფესის ცერებსზე დგებოა,
 ამან რო ფესი იტკინოს,
 აბა ვის დაბრალდებაო!

მივა და მივ სანძი შესული ქალი და კაციც ჩაერეოდენ, რომლებიც უფრო დამის განათევად წამოხუღიყენენ. ამათ წამოელათ თან სამარხო და სახსნილო საჭმელებიც და საღვინეებით ღვინო. გაძლიან ალაგ-ალაგ ლურჯ სუფრებს შემოუსხდებიან გარს და ეწევიან ქეიფს.

შუაღამე რო გადიწეეს, მკვდელ-დიაკვანიც მოადგებიან თავიანთ „ტარასტი“ ეკლესიას. ხარების რეკას მოჭევიბიან. სალხი გროვდება თან და თან. მთელი სოფელი კაცი და ქალი, დიდი—ზატარა, გარდა ავათყოფებისა და ძრიელ მოსუცებულებისა, დართულ-დაკასმულნი ეკლესიისკენ მიემურებიან. ეკლესია სანთ-

ლებით არის განადგობული, ძღველ-დიაკვანი ღმერთის ღირსი ლიტონიას შემოუვლიან სამჯერ. „ქრისტე აღსდგას“ გალობით, ანთებული სანთლებით ხელში. უოველ შემოვლასზე ძღველი ჩერდება ეკლესიის კარზე და შესძახებს ხალხს: „ქრისტე აღსდგა.“ „ქრისტე აღსდგა!“ ხალხიც ერთ სმათ უძახუხებს: „ჴემძარიტად, ჴემძარიტადო!“ ამ დროს ჰატარა ბიჭები თან წამოღებულ წითელ კვერცხებს ხახი-ხუხს აუტყნავენ სოლძე, შემდეგ ლიტონიას ძღველი სეუისკვერს დაურიგებს, ზოგს კიდევ ახიარებს ვინაც უნდა და უველა ნახიამოვნები დაიძლება თავიანთ სახლებში დასაძინებლათ, რომ აღდგომა დღეს უფრო კარგ გუნებაზე შესვდეს.

აი გათენდა კიდევ, მხეძაც დიდებულათ ამოაშუქა ლურჯ კამარაზე. ხალხიც ხელ-ხელა წამოიძალა და შეუდგა სადილის სამზადის.

— ოჴ! რა კარგი აღდგომა იციან ჩვენში, ვერ ავიწერ, ვანო! სადილობის დროს თითქმის უველა ოჯახიდან მიეშურებიან მამაკაცები ეკლესიისკენ—სანოვაგით და ღვინით საუსე საღვინებით ხელში.

ქალები კი—შინა სადილობენ. მთლად ეკლესიის კარშემო სუფრებიც გაძლილი, რაზედაც აწევია თან მოტანილი ქაღები, ლავაშები, წითელი კვერცხები, მსუქანი ზვარა მამლები, ბატონის ცხელ-ცხელი ძვადებია, ცივათ მოხარშული კოჭები და საღვინებით ზედამის მუშუნა ღვინო. ეკლესიის ერთ კუთხეში, თითქმის

ეველს გლეს — კაცს უდგია ზედაძე, ვისაც ვინცა ჰქონდა მისი
 აბადია. მოვა მღვდელი აკურთხებს საფლავებს და რაც
 ტაბლასე აწვევია: ეველას სურჯინებში აწეობენ.

ზატარა ბიჭების კვილა-სივილით ხომ გურთა სმენა
 აღარ არის.

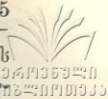
„ჩემს კვერცხს ვასტენა, ჩემმა! მომეცი ჩქარა
 კვ კვერცხი“. უევირის ერთი მეორეს.

— „შვილსან, შენი კვერცხი ჩაკირული ყოფი-
 ლა თორემ, როგორ ვასტენდა ჩემსას, მგონი ასს
 კვერცხში ამოვარჩიე უზახსებს ძეორე.

ახალგაზრდა ქალები და ბიჭები მთელს დღეს ღსინსა
 და სიმღერაში ატარებენ.

აღდგომის შესაძე დღეს ჩვენში „სამებობა“ იცის.
 ოჲ, რომ იცოდე ვანო! რამოდენა საღსი მიიერის სო-
 ლძე თავს. დახარდასებული ურძები ერთი მეორეს
 მიხედვენ ჭრიალ-ჭრიალით.

სოკს ღამის გათევა აქვს შეკვეთილი, სოკიც სა-
 ღსინოთ მოდის, — მშვენიერ ადგილას არის ამენებუ-
 ლი ჩვენი საძების ეკლესია. მივ მუა ტყეშია, გარძე-
 მო ამწვანებული მღელო აქვს, კვერცხე ცივი წეარო
 ვადმოუქუსს. სამებობის მთელ ღამეს სულ ღსინში და
 ქეიფში ატარებენ დროს. დილა აღრიან გაშლიან სუ-
 ყრებს და იწეებენ ქეიფის. ჭიდაობასაც გამართავენ
 სოლძე. შენი გულინა! რა მოჭიდავე ბიჭები ივენენ
 ჩვენ სოფელში, როგორც ვეფხვები ისე ეძვერებო-
 დნენ სოლძე ერთმანეთს.

შუადღის შემდეგ კი ხალხი ანებებს თავს გალავანს და აქეთ-იქით მიდიან. ახლა სახლებში გამართავენ სოფელში ღვინის და ქეიფს. მეორე დღეს კი სტუმრები თავიანთ სოფლებისკენ გაემკვარებიან. შემდეგ ჩვენები მიჭეობენ მუშაობას ხელს. ასე ატარებენ ჩვენი გლეხები აღდგომის დღეებს, და:თავა, სანდრო.

— სწორეთ კარგი აღდგომა გცოდნიათ, სანდრო! მხიარულათ წამოიძახა ვახო.

წინუასი

ორი ბაყაყი.

(ზღაპარი)

ოთ ღროს იანონიაში ორი ბაყა-
 ყი ცხოვრობდა. ერთმა საცხოვრე-
 ბლათ ორმო აცრჩია ზღვის ჰი-
 რას, ქალაქ ოსაკას მახლობლათ.
 მეორე კი დაბინაჟდა ერთ ანკა-
 რა ნაკადულში, რომელიც ქალაქ
 კიოტოს შუახე ჰყოფდა. ისინი
 ერთმანეთს სრულ ათ არ იცნობ-
 დენ. მაგრამ რაღაც საკვირველ შემ-
 თხვევის გამო ერთ დღეს ორთა-
 ვემ მოუზაურობა განიზრახეს. კი-
 ოტის მცხოვრებმა ოსაკას ნახვა
 მოისურვა; ოსაკელმა ბაყაყმა კი

კიოტო ამოიჩია სანახავათ.

გაზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს ორივენი და-
 ადგენ გზას, მოზაურობა არც ისე ადვილი გამოდგა,
 როგორც ჩვენ გამოუცდელ მოზაურებს ეგონათ, მით
 უფრო, რომ სწორეთ შუა გზაზე ერთი საკმაოთ მა-
 დალი ბრეკი (კორაკი) შესვდათ, რომელსედაც დიდი
 წვალეებით ავიდენ, მივიდენ თუ არა მწვერვალთან, ორი-
 ვე გაოცდენ, როდესაც ერთმანეთი დაინახეს. დადხანს
 იდგნენ ჩუქათ. ბოლოს გადაეს ბანსი.

— რა კარგი იქნებოდა, რომ უფრო ძაღლები უფოფილფიუავით! ძაძინ აქედან ადვილათ დაუინახ-ვ-დით სასურველ ქალაქებს და აქვე გადავწვევტდით— დირს თუ არა მათი ნახვაო, სთქვა დამძარებულმა ოსაკელმა ბაეაემ.

— გული ძაგრათ! მიუგო კიოტოდან მოსულმა:— საქმეს სულ ადვილათ მოეწლება. საკმარისია — ორივე უკანა ფეხებზე შევდგეთ და ძაძინვე დაუინახავთ ჩვენ სასატრეელ ქალაქებსო!

ოსაკელს ჭკუაში დაუჯდა ამხანაგის წინადადება და ორივე შედგენ უკანა თათებზე. ერთმა მეორეს მხრებზე დააწყო წინა თათები და ერთმანეთ მკერდით მიეპერენ, რომ არ დაცემულიყვნ. კიოტელი ოსაკასკენ ცდილობდა გაესედა და ოსაკელი — კიოტისაკენ, მაგრამ სულელებს დაავიწვდათ, რომ როდესაც ისინი უკანა ფეხებზე დგანან, მათი თვალები უკანაა მოქცეული და წინ ვერაფერს დაინახვენ.

— ღმერთო ჩემო, წამოიძახა ოსაკელმა. კიოტო სულ ოსაკას ჭკვანებია! სწორეთ რომ არა დირს მის სახანავათ წასვლა. შინ უნდა დავბრუნდეთ!

— რო მცოდნოდა, ოსაკა ისეთივე ქალაქია როგორც ჩემი კიოტო და მათ შორის არაფერი განსხვავებაა, ამდენ გზას აღარ გავივლიდი! — შეჭყვირო მერემ.

ამ სიტყვებით მოაშორა ამან თათები თავის ბუკობრის მხრებს და ორივენი ბაღასზე დაეცნენ.

შედეგ ესენი თავაზიანათ გამოემქვირდებინათ მანეთს და უკანვე დაბრუნდენ. ისინი სიკუდილმდი და რწმუნებულნი იუვენ, რომ ოსაკა — კიოტა და კიოტო — ოსაკა ისე გვანან ერთმანეთს, როგორც მუსუდოს ერთი მარცვალნი მეორეს.

ვ. ღუნდუა.

(ფრანგულიდან)

ადგომა ღამეს.

ღამეს ღამეს, მთვარე კვლავ ბრწყინავს,
ირგულივ სიხუბე გაძეფებულა,
გამალებული, ჩქარის ნაბიჯით,
მაშვრალი სოფლად მოეჩქარება.

ოფლსა იწურავს ფარაჯის კალთით,
ღონეს იკრეფავს, მოდის თამამად,
აგერ ზარის სმა, წუნარად მოისმა
და მესდგა მკზაური, ღმერთი ახსენა.

ცოტადა დარჩა ეკვლესიამდე
და ჰირდაჰირა მას მიაშურა,
ზარის რეკაა გაჩქარებული,
მორწმუნეთ უხმობს უფლისა სახლში.

მკზაურიც მოვიდა. გამოჩნდა ძღუდელი
ჯვრით და სანთლითა კარებში მდგომი.
'ხეცისკენ ბაგე მას აღეძართნა
და „ქრისტე აღსდგას“ ისე გალობდა.

ისაკ ჩეკურაშვილი.

მ ა კ ა კ ა

(თარგმანი)

ინდათ, ბავშვებო, მაკაკას მოგვიყვანთ? გვკითხა ერთხელ ბიძია ლეო.

— მაკაკას? რა არის მაკაკა?

— ეს ზატარა იაპონელი ძაღმუნია.

— ძაღმუნი! რასაკვირველია გვინდა! უთუოდ მოგვიყვანე! — ერთხმათ დავიუვირეთ ვეულამ. — აბა, საიღამ მოგვიყვან, უთუოდ გვატყუილებ, ვინ მოგცემს?

— არა, ძარბალს გეუბნებით. ის ესლა აქ არის. ერთმა ჩემმა ნაცნობმა ქალმა იაპონიდამ ჩამოიყვანა, მაგრამ იმას შენახვა ვერ ესერსება და მე მაძლევს.

— რასაკვირველია, გამოართვი, ბიძია ლეო, და მოგვიყვანე! ესლავე წადი.

— არა, ესლა არ შემძლია და სვალ კი უთუოდ მოგვიყვანთ.

— გვითხარი ძაინც როგორია? რა ფერია, რასა სჭამს? ერთმანერთს არ ვაცლიდით ისე ვკვითხებოდით ბიძიას.

მაგრამ იმან არაფერი არ გვიპასუხა, წავიდა და გამოთხოვებისას გვითხრა:

— სვალ თქვენ თითონ ნახამთ.

ჩვენც ამ „სვალინდელ დღეს“ მოუთმენლად მოვკლოდით მოლოდინმა ბევრი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია

— არა, ბიძია მაკაკას არ მოგვიყვანს, ნაღვლიანათ იძახოდა ნადო.

— რატომ არ მოგვიყვანს, ვკითხვობდით ჩვენც.

— ისე, მე ვგრძნობ რომ რამე დაუძლის, იქნება იმ ქალმა გადიფიქროს და აღარ მისცეს.

— მე-კი მგონია რომ უთუოდ მოიყვანს, ცხარობდა ათი წლის კოლა.

სანატრელი ის „სვალინდელი დღეს“ დადგა. ჩვენ მაგიდან გარშემო ვისხედით და ჩაის შევკვცევოდით. უცბათ ხარების წკარუნი მოისმა.

— ეს ბიძია ლეო არის, დაფივირეთ ერთხმად და დერეფნისკენ გავექანეთ.

კოლა სკამს დაეტაკა და სკამი გრიბლით იატაკსე დაეცა.

— მოიყვანა, მოიყვანა! ასტყდა მხიარული ვვირილი.

— ნელა, ნელა! გაჯავრებული იძახდა ბიძია ლეო, მაკაკას სმაურობა არ უყვარს, შეაძინებთ—და ოთახში შემოვიდა. სელში თბილ ძალში გამოსხეული რაღაც ეჭირა.

მოთმინება გველეოდა, მაგრამ თავს ვიკავებდით.

— ეგ უველაფერს რასაც მისცემთ სჭამს, მაგრამ სი-
ლი მეტათ უვეარს, ესლა ჯერ აღელვებულა, მოიცა-
დეთ ჰატარა, შეგვიჩვიოთ.

მაკაკა კი სულ დასტოდა სკამიდან მაკიდაზე, ბო-
ლოს წიგნების თაროზე შესტა, კუდიო ჩამოეკიდა და
ისე ძრიელ გაანძრია, რომ კინაღამ მთელი წიგნები
ძირს გადმოჰყარა. უველას გაგვეყინა. მაიმუნს-კი ისე
შეეშინდა, რომ ბიძიას კალთაში ჩაუსტა. ჩვენ უველას
გვინდოდა მიგვეჩვია და სელში აგვეყვანა, მაგრამ დიდ-
ხანს არაფის არ ევარებოდა. ბოლოს როგორც იყო
ნადომ მიიბირა, ის მხარზე შეაჯდა და გრძელ თმებს,
წარბებს და წამწამებს უქექავდა; მერე თათებს ჰირთან
მიიტანდა და ტუჩებს აცმაცუნებდა, თითქოს რადასაცა
სჭამსო.

— რას შვრება? კვიკვირდა უველას.

— მაგისტვის ეს უველასზე უფრო სანიაძოვნო გა-
სართობია, გვიხსნიდა ბიძია.—ნადო ძალიან მოე-
წონა და თმებს უხილავს, უსათუოდ, თითონ ერთმან-
ერთსაც ასე ასუფთავებენ.

— როგორღა სძინავს?

— დასაძინებლად სადმე თბილი ბინა უნდა გაუ-
ძართოთ, მაგრამ უველასზე უფრო ადამიანის ფესთ თბი-
ლათ წოლან უვეარს.

— მე ჩემთან დავაწვენ ხოლმე, სთქვა ნადომ.
ჩვენ არ შევეცილეთ, რადგან ნადო უველა ჰირუტ-
ვეებს უწევდა ზრუნვას და ძვარველობას.

ჩვენი ბიძაშვილი მარცხ მოვიდა, მაგრამ როგორც კი მაიმუნი დაინახა, საშინლად დაიკვილა და კარში გახარდა. მაკაკა ამ უვირილზე შეკრთა და ძალიან გაჯავრდა — დაიღმუა და კბილები დააკრატუნა. შემდეგ მიაც, როდესაც კი მაროს სძას გაიგონებდა უოველთვის ჯავრობდა.

ბიძია გავიდოდა თუ არა მეორე ოთახში, მაკაკა კატასავით ენაოდა და როცა დაბრუნდებოდა სინარულით ჩიტვიით გუგუნებდა.

— მაკაკას უუბარსარ? ვკითხავდით ბიძიას.

— დიას, ჩვენ შეგობრები ვართ, სასოგადოდ ადამიანს ძალიან ეჩვევა.

ცოტ-ცოტა მაკაკაც დაწუნარდა და გვადირსა თავისი უურადლება. ვაშლი მივეცით. იმან წინა თათებით აიღო ვაშლი და ფრთხილად განს აცლიდა. უცნობებთან, პირველ ღამეს, ბიძიას მაიმუნის დატოვება შეშინდა და ღამე ჩვენთან დარჩა, მაკაკაც თავისთან დააწვინა. მეორე დღეს, თუმცა შეგვეჩვია, მაგრამ მაინც როდესაც ბიძიას არა სუდავდა, მოწუენილი იყო და როდესაც კი იმის სძას გაიგონებდა უძახოდა, სტყვენდა, მოლბდურით ჭიკჭიკებდა და როდესაც ბიძია ოთახში შემოვიდოდა, მიუჯრდებოდა და თავისებურად ეალერსებოდა. თუმცა ბიძიას მაკაკას დატოვება ძალიან ენანებოდა, მაგრამ უსათუოდ უნდა სხვაგან წასულიყო, ისე რომ მაიმუნი ჩვენ შეგვრჩა. მაკაკას თავისუფლათ აძვება შეუძლებელი იყო. ის ევეღვან დასტოდა, წიგ-

ნების ფურცლებს სეკდა, მელანსა ღვრიდ^ს და მისე^სკ^ს რობას აქოთებდა. ის ბაწრით გვეხანდა დაბშული.

ძალე მაკაკას ენაც შევისწავლეთ, ის ერთობ განსხვავებული იყო. უოველი სურვილი და გრძნობა მისი სხვა და სხვა სმით და მისვრა. მოხვრით გამოინატებოდა როდესაც მძიერი იყო და საჭმელს ხედავდა, თავს ძალა აიღებდა და კიოდა. როდესაც ეძინებოდა, ვისძეს კალთაში ჩაუსტებოდა და კოტრილობდა, შემდეგ თავს ძირს ჩაჭკიდებდა და ჭეიოდა, როდესაც ეძინოდა კბილებსა კრეჭდა და ატკაცუნებდა, როდესაც ჯავრობდა — საზარელის სმით გაჭკიოდა. ეველაფერს მის საქციელს ვერ ჩამოთვლის ადამიანი.

ეველასთან სხვა და სხვანაირი დამოკიდებულებს ჭქონდა: ზოგი უფრო მეტათ უეუარდა და ზოგი ნაკლებათ. კოლა და ის ვერ რიგდებოდნენ, თუძცა მოფერების ნებას აძლევდა, მაგრამ სძირად მივარდებოდა და ჭკებენდა. კოლას მაკაკას გაჯავრობა უეუარდა და სძირად ებრძოდნენ ერთმანერთს. ერთხელ მაკაკამ ისე მწარეთ უკბინა, რომ კოლამ ცემა დაუწყო. მაკაკა კიოდა და კიდევ საკებნათ იწევდა, კოლა-კი კვლავ უჯავრდებოდა და სცემდა.

ნადოს მაკაკა ძალიან ემორჩილებოდა და ჭფარველობას უწევდა. როდესაც ნადო და კოლა ლაპარაკში შეებმოდნენ — მაკაკას უოველთვის ნადოს მხარე ეჭირა: ღრინავდა და ცდილობდა კოლასთვის ეკბინა. ერთხელ მაკაკამ ბაწარი გასწვიტა, კოლას მივარდა

და ხელზე უკბინა. მაკაკას კბილები ჩლუნგი აქვს და იმისაგან ნაკბენი ადგილი მხოლოდ დაუღურჯდებოდა. ზატარა მიხას და მაკაკას შუა სულ სხვა დამოკიდებულება იყო. მიხას მაიმუნისა ძალიან ეშინოდა, მაიმუნი გრძნობდა აძას და როდესაც კი მიხა მიუხასლოვდებოდა ის განკებ უღრენდა, თითქოს უნდა დაეტაკოსო. ზირველად მიხას სრულებით არ ეშინოდა, მაგრამ ერთხელ მაკაკამ ბაწარი, გაწვევითა და დაიწყო ხტომა მაგიდიდამ შკაფის თავზე, ჭერზე ჩამოკიდებულ ლამძხაზე. მაშინ კი მიხას ძალიან შეეშინდა და გაბეძებულვით ერთ ადგილას დადგა, შემდეგ აძობდა: ჩემ გარშემო ის ფრინველვით დაფრინავდაო. მას აქეთ მიხას ეშინიან, თუძვა ძალიანაც უეუარს მაკაკა. მიხა ვალერსება, თავის წილს ტკბილეულებას შუახე უეოუს და თუ ვინმე მაკაკას აწვალეს, ძალიან ჯავრობს და უევირის:

— იავი დანებეთ მაკაკას! ნუ აჯავრებთ მაკაკას! თუ მიხას უურადლებას არავინ მიაქცევს, მაშინ ევირლი ტირილათ გადაიქცევა ხოლმე.

ერთხელ მიხა მოწუენილი დიდხანს შესცქეროდა მაიმუნს და იკითხა.

— რათა გვაჯთ მაკაკა ოთანში დამწუვდუელი და ტეეში არ უძვებთ.

— იმიტომ რომ ის თბილ იანონილამ მოიუვანეს, უზასუხეს მას, — აქ კი ცივა და ჩვენს ტეეში გაიუნება.

— მაშ ისეკ თავის თბილ ქვეყანაში წაიუვანეთ, თავის ამხანაგებთან, იმასოდა მიხა.

— არ შეიძლება, ჰატარავ, იანონია ერთობ ძიარს არის და წამუხანიც არავინ არის, რადგან იქ წასვლა ძვირად ჯდება.

ამასე მისას ტუხები უკანკალებს, მხად არის აგერ-აგერ ატირდეს, მაგრამ ამშვიდებენ, ეუბნებიან, რომ საფხულში მაკაკას სოფელში წაიუვანენ და ტყეში გაუშვებენ. მისას ძალიან უნდა ახლოს ძიუცდეს და მიუახლოვროს, მაგრამ ეძინიან, ძარტო ერთსელ, როდესაც მაკაკას ნადოს კალთაში ეძინა, ემაწვილი მიუახლოვდა და ეაღერსებოდა. ნახად სელს უსჯამდა და იძახოდა:

— მაკაკა! სედაჟ მე როგორ მიუვარსარ, მე შენ გვაღერსები.

მისასე მეტად მაკაკასი ჩვენ მოსამსახურე გოგოს, გაიანეს, ეძინოდა, ის „ქაჯს“ უძახოდა. ძგონი რომ ძართლა. ქაჯი ეგონა და ისე ეჯავრებოდა და ეძინოდა. რომ ახლოს არ ეკარებოდა. თუ ვინიცობაა გაიანე ვერ შეამჩნევდა მაკაკას და უცაბედათ მიუახლოვდებოდა—გოგო ისე დაიკვივლებდა, რომ მაკაკა შეკრთებოდა. მაკაკას სომ კივილი არ უუვარს და ამისთვინ გაიანეს ძალიან ეჯავრებოდა და ცდილობდა ეოველ შემთხვევაში დასტაკებოდა და ეკბინა. გაიანე ჩვენც მტრულად გვიურებდა და გვინაუვედურებდა, რომ მაკაკას ვვაღერსებით და გვიუვარს. როდესაც მაკაკა ოთანს ააქოთებდა, ის გაჯავრებული ნადოს ეტყოდა:

— წადი, ნახე, შენ საუვარელ ვაჟი-შვილს რა უქნია! როდესაც გაიანე იატაკსა ჰგვიდა—ის ცოცხით ამინებდა მაკაკას და ეუბნებოდა.

— უ, შექაჯო! როგორ გამოგიწვეტია ევ თვალები!

ეკ. მესხისა.

(შემდეგი იქნება)

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი .

სახლი დიდი ხისაო, მერმე ნაფოტისაო,
შედიან და გამოდიან — ბრძანებაა ღვთისაო.

ერთი რამცა, თეთრი რამცა
თეთრად გადამპენტილამცა.

გავალ-გავალ გალივითა,
ხმას გავიღებ ზარივითა.
გღვებნო კაცნო შეშინახეთ
მარგალიტის თვალივითა.

ქ ა რ ი დ ა მ ზ ე .

ერთხელ მზე და ქარი შელაპარაკდნენ: ვინ ჩვენგანი უფრო მძლავრია და ღონიერია. დიდხანს იბრძოლეს და უცებ დაინახეს, რომ მინდორზედ ცხენით კაცი მიდის. — „აი, დაინახე, რა საქმე უყო მე ამ მგზავრს, სთქვა ქარმა. — ამ წამში ტანისამოსს სულ ზედ შემოვაგლეჯ. მოჰყვა ქროლვას, ამოვარდა ქარიშხალი, თოვლი და წვიმა სულ ზედ მიაყარა საცოდავ მგზავრს, მაგრამ რამდენიც ქარი მეტს ბობოქრობდა, იმდენი მგზავრი ნაბადს უფრო იფუთნიდა. მერე ქამარი შემოიხსნა, ნაბად ზემოდან მოიჭირა და ცხენს უფრო გაუჩქარა აქ კი მიხვდა ქარი, რა კაცთან ვერას ვაწყობდა და ფრთები შეიკვეცა.

მზემ ამაზედ გაიცინა, ღრუბლებიდან თავი გამოჰყო, გააშრო, გაათბო ქვეყანა და მასთან ცხენოსანიც. მგზავრს გაუხარდა მზის სხივების დანახვა, გათბა, მოიხსნა ნაბადი, ცხენს უკან უნაგირს მიაკრა და გზას გაუდგა.

— „ხელავ, უთხრა მზემ ავყია ქარსა, სიკეთით უფრო მალე მოიმკი მადლობასა“.

- კითხვები:** 1) ვისი კბილები არ იკბინებიან?
 2) თვალეები მას არა აქვს, არც ყურები, ბრმა კი დაჰყავს?
 3) ცოცხალი მკვდარს არტყამს, მკვდარი კი ცოცხლებს უძახის?
 4) ათი კაკაბი მიფრინავდა, ერთი მოჰკლეს. რამდენი დარჩა?

(მარტის № 3)

- გამოცანები:** ყველი. მამალი. კაკალი.
სახუმარო კითხვები: როცა წყალი გაყინულია, ამ 1910 წლიდან. 3) ჰაერი.
ამოცანა: ჯვარედინათ გაიკეთეთ ხელები გულზე და ისე მოჰკიდეთ ხელები ხელსახოცის წვერებს.
შარდა: ყურძენი.

ს ა ა დ გ ო მ ო .

იბნელით მოცულ წიაღში
ჩასძინებია სოფელსა;
ნიავე ნანას უმღერის,
ჭირის ცრემლ შუეუშრობელსა!

—
შუა ღამისას ღრუბლებში
გამოკრთა შუქი მთვარისა;
ააფლფერა მინდორი
კეკლუცი არე მარისა!

—
ამ დროს გაისმა ძღვევის ხმა:
—აღსდგა იესო მკვდრეთითო;
იხარეთ ხალხნო ტანჯულნო,
მოდით თაყვანი ეცითო,
მშობლიურ, ნათელ-ღიმილით,
იგი დაგყურებთ ზეცითო!

—
ასევე იმეორებდნენ
წყარონი შორის მთისანი;
ჩაქანებულნი ჩანჩქერათ,
ცრემლნი შავ-ნაპარალ-კლდისანი!

—
ღღეს აღდგომაა კვეყნისა,
აღარა სძინავს სოფელსა;
ისმენს ხმებს სასოებისას
და ციურ-საგალობელსა!

გ. ქუჩიშვილი.

„მეგობარი გოშია“

(გიდჯენბრუხის)

ქართული
ბიბლიოთეკა

— აბა, ჩემო კარგო, რა დაგე-
მართა? — ჰკითხა დანიელმა.

როდესაც ბავშმა მოხუც მასწავ-
ლებლის აღერსიანი ხმა გაიგონა,
ნელ-ნელა წაპოღვა, თავი კი ისევ
ჩაქინდრული ჰკონდა. ცრემლები-
საგან სახე გაწითლებოდა, ქვითი-
ნი და ზღუქუნი ჯერ კიდევ ვერ შეეკავა.

— ჩააცვით პალტო! ბძანა დანიელმა. რა-
ტომ ვახადე პალტო ასეთ სიცივეში? — ეკით-
ხებოდა იგი ყმაწვილს.

ყმაწვილი სდუმდა.

— მას ანძაზე ასვლა უნდოდა — უბასუხეს
დანიელს ორმა თუ სამმა მოწაფემ — ყმაწვილის
მაგიერ.

— თქვენ ხომ არ გეკითხებით, — შეაჩერა ისი-
ნი მასწავლებელმა. — ეს თვითონ მეტყვის. რათ
აკოცდი ანძაზე? — მიუბრუნდა დანიელი ისევ საცოდავ ბავშს,
— ამიხსენი!

სჩანდა ყმაწვილს უნდოდა აეხსნა, მაგრამ ვერ შესძლო.
თითქო გამოუთქმელი სირცხვილი აწლებს და უშლის ლაპა-
რაკსაო. პალტოს ჯიბიდან, რომელიც ჩვენ ჩავაცვით ამოიღო
თეთრი ცხვირსახოცი, შეიმშრალა ცრემლები და მოიწმინდა
სახეზე მიწიდან აყოლილი ქვიშა.

მოხუცი დანიელი მოთმინებას არ ჰკარგავდა. ის ძალიან
კეთილი გულისა იყო. იქნება გრძნობდა კიდევ, რომ ამ პა-
ტარა სულში ჩამარხულა წმინდა, დიდი მწუხარება, რომე-
ლიც არ უნდოდა ეჩვენებინა გაუთლელ, ცნობის მოყვარე
მოწაფეებისათვის.

— ჩემო კარგო, განა არ შეგიძლია მითხრა? შენც შენს ქვეყნში შეგიძლია მომენდო.

დანიელი ანძის ქვედა პოლოზე ჩამოჯდა, ბავში წინ ედგა და მისი ხელები ხელში ეჭირა.

— ჩემი... დედა .. — დაიწყო ბავშვა, მაკრამ ხელ-ახლად ტირილი მოერია და შეაწყვეტინა ლაპარაკი. დანიელი ეფერებოდა, ხელს უსვამდა თავსა და ზურგზე.

— დედა... ჩემი... მწერდა... ის ძალიან ავათა... და... და. ცრემლებმა ნიაღვარსავით წამოხეთქა მის თვალებიდან და ხელებ გაწვდნელი მასწავლებელს კისერზე ჩამოეკიდა თითქმის შეუძლებელი იყო მისი ლაპარაკის გაგონება.

— დედა... ფიქრობს... რომ... ვერ .. მორჩება... ჩვენ ყველა წინ წავდექით, ყველა დავჩუნდით... — და... აი ბე... მოვედი აქ.. ვიფიქრე... თუ ანძის.. ბოლომდი.. მივალწევ .. არ ჩამოვევარდები .. მაშინ, მაშინ... მე ვფიქრობდი... რომ ეგ .. რომ ღმერთი... მომცემს . ნიშანს .. რომ დედა .. მორჩება .

მოხუცი დანიელი მოეხვია ბავშვს.

— მერე, მიაღწიე ბოლომდი?..

ბავში აენტო და აკანკალდა.

— როცა მე... თითქმის მივალწიე... ისინი მოვიდნენ... და ჩამომავდეს...

ნასწავლებელმა თავი ასწია და ყოველთვის მშვიდი თვალები პრისხანეთ შემოგვანათა. მწუხარებით გააქნია თავი და შემდეგ ისევ ბავშვისკენ დაიხარა.

დანიელმა მოიციადა, სანამ ბავში ცოტათ დამშვიდდებოდა. მერმე აღუა, მოხვია ხელი ბავშვს და გაემართა სკოლის სასაბილოსკენ.

— წადით კლასებში! მოგვიბრუნდა და გვითხრა ჩვენ.

ჩვენ მოხუცს დანიელს ჩუმით მივყვებოდით უკან, როგორც დამნაშავენი. მერე დღეს იმ საწოლ ოთახის უფროსმა მოწაფემ, სადაც ჩვენ ამხანაგ „გოშიას“ ეძინა გვითხრა: — ღამით, როცა ყველას ეძინა, კარი ნელა გაიღო, ფეხ-აკრფით შემოვიდა მოხუცი დანიელი და მიუახლოვდა საწოლს, სადაც მეგობარ „გო-

შიას“ ეძინა. სანთელზე, რომელიც თან შემოიტანა, ხელი
 ეფარა. მძინარე ბავშს დიდხანს ადგა თავზე და ჩუმად უხუხუხებდა.
 შემდეგ ამოიკვნესა და ისევე ჩუმად გავიდა, როგორც
 შემოვიდაო.“

რამდენიმე დღის შემდეგ, როცა ჩვენ კლასში ვსხედით
 და მასწავლებელს უცდიდით, გაიღო კარები და მასწავლე-
 ბელთან ერთად მოხუცი დანიელიც შემოვიდა.

— ჩემო კარგო, სთქვა მან. ხმაზე ეტყობოდა, რომ
 ცდილობდა დამშვიდებით ელაპარაკა. — გამოდი ჩემთან! ბავში
 ადგა და მივიდა დანიელთან, მოხუცმა ხელი მოჰკიდა და გაი-
 ყვანა. ეს ყმაწვილი შემდეგ კლასში აღარ გვინახავს.

როდესაც სწავლა გათავდა, კლასებიდან გამოვედით „მე-
 გობარი გოშია“ პალტოში, ქუდით და ყელზე ყაბალახ მო-
 ხვეული დერეფანში იდგა. მის გვერდით შეკრული პატარა ზა-
 ნდუკი დავინახეთ.

რას მოასწავებდა ეს? ხომ არ მიღის? ჯერ ხომ უქმეები
 არ დაწყებულყო!

ყმაწვილი უძრავად იდგა და პასუხს არ გვაძლევდა. იმის-
 გან ვერაფერი ვერ გავიგეთ.

ოცნა ხნის შემდეგ ზევიდან ჩამოვიდა მოხუცი დანიელი,
 ისიც სამგზავროთ გამოწყობილი. ჩვენ შემოვეხვიენით და გა-
 მოკითხვა დაუწყეთ. ყრუ ხმით გვაძლევდა პასუხს: დეპეშა მი-
 ელოთ; ბავშის დედა საშიშრათ იყო ავათ, ყმაწვილი უნდა
 შინ გამგზავრებულიყო.

მოხუც მასწავლებელმა შეხედა „გოშიას“, რომელიც
 ზღრუბლზე იდგა.

— ნურაფერს ეტყვით, იმან არ იცის, რომ დედა ასე
 ავათ ჰყავს.

ჩვენ იმას არაფერი არ უთხარით, არც კი მივა-
 ხლოვებივართ; ჩვენ მიახლოებებს ვერ ვებღავდით. დედის და-
 კარგვა!.. ყველა ჩვენგანმა იცოდა, როგორი უბედურება იყო
 ეს. ბავში, რომელიც ჩვენი გასართობი სამსახარო იყო, უც-
 ბათ შეიცვალა ჩვენ თვალში, მას ისეთი მწუხარება მოელო-
 და, რომელიც ყოველს ჩვენგანს აყრუოლებდა და გულს
 გმირავდა.

ეტლი მოადგა სასწავლებლის კარებს; მოხუც დანიელიც ბავშვს ხელი მოჰკიდა.

— წავიდეთ, ბავშო, ახლა შენ დედასთან წახვალ!

სიხარულის შუქმა გაუელვა სახეზე ჩვენ საცოდავ მეგობარ გოშიას. მას უნდოდა ზანდუკი აეღო, მაგრამ ჩვენ დადასწართ, ყველამ ხელი ვსტაცეთ ზანდუკს, ყველას გვინდოდა ამხანაგისთვის უკანასკნელი სამსახური გაგვეწია.

მშვიდობით „გოშია“, მშვიდობით.

ოცი ხელი გაიწოდა მის პატარა. სიცოცხისგან გალურჯებულ ხელებისკენ. სახეზე ეტყობოდა რომ ის ძალიან გაკვირვებული იყო ამისთანა მოქცევით.

შემდეგ ის ჩასვეს ეტლში, მოხუცი დანიელიც გვერდით მოუჯდა. დახურულ ეტლის კარები ხმაურობით დაიკეტა. ერთხელ კიდევ გამოჩნდა ბავშვი ფანჯარასთან და დაგვიქნია გამოსამშვიდობებლათ თავისი ქუდი. ეტლი ნჯღრევით დაინძრა; ჩვენ ვიდექით და ვუყურებდით ეტლს, სანამ შენობებს მოეფარებოდა. შემდეგ სარეკრეაციო დარბაზში დავბრუნდით. არავის ხმა არ ამოუღია.

„მეგობარი გოშია“ წავადა და შემდეგ არ დაბრუნებულა სკოლაში. არ ვიცი მიუსწრო თუ არა დედას ცოცხალს; მას აქეთ „გოშია“ აღარ მინახავს...

ერ. ფ — ასი.

ადღგომის ბატკანი.

ვა წლის ლექსო, პატარა ლამაზი ბიჭი, ხელ მოკიდებული დაჰყავდა დედას იმ მოედანზედ, სადაც სააღდგომოდ გამოჰყვენენ ხოლმე საღღესასწაულო სავაქროს. აუარებელი ხალ-

ხი ირევოდა, ხმაურობდა, ვაქრობდა.

დიდრონ-დიდრონი მაკადები იყო გაშლილი ქუჩის ნაპირას და ზედ ელაგა ლორები, ძეხვები, წითლად შეღებილი კვერცხები. ზოგზე ჯარივით ჩამუკრიებული ეწყო „პასკები“, მორთული შაქრის ყვავილებით, ჯვრებით, ბაირალ-გარქობილ ბატკნებით. მეტადუე ბევრი იყო გამოფენილი კვერცხები: გოდრებით, კალათებით, თაბებით.

პატარა ბიჭები დაძვრებოდნენ ამ აუარებელ ხალხში და ყვიროდნენ: „ბარაშკა, ხაროში, ბარაშკა!“

— „წიწილები, წიწილები! ვარიება, ვარიები! ინდაური, გოქი!“ ხრინწიანის ხმით იწვევდა მყიდველებს შორის სოფლიდგან ჩამოსული გლეხი, რომელიც ქვაფენილზედ იჯდა ჩაკუნტული და წინ ქუქყიან ტალოზედ ელაგა გაფუფქული გოქები, ინდაურები და ქათმები.

ლექსოს დედაც ყიდულობდა ყველაფერს, რაც საქარო იყო სააღდგომოდ და უკან მიყოლილ მოსამსახურის დიდ კალთაში ალაგებდა.

რამდენიმე ლამაზი სათამაშოც უყიდა ლექსოს, და ისიც ცამდინ კმაყოფილი აქეთ-იქით თვალებს აცეცებდა, ყველაფერს ათვლიერებდა, ყურს უვდებდა, ჰკვირობდა.

მეიდნის ბოლოში დედა-შვილი წაადგნენ ერთ უმცველდენ ბელ ბატკნის ფარას, რომელსაც მაზარა ამოცმული, დიდ ფახიანი მეცხვარეები უდგნენ და ბატკნებს ჰყიდნენ.

ბატკნებსაც აუარებელი ხალხი ყიდულობდა, ძველის ძველი ჩვეულებით ყველა ქრისტიანი უთუოდ ბატკანს ყიდულობს სააღდგომო საკლავად.

ბატკნები ბლავიან საცოდავად, აქეთ-იქით იცქირებიან, თრთიან, ცახცახებენ, თითქო გრძნობენ, რომ ადამიანი იმათ შესაყლაპად არის გამოსული და ევედრებიან: „ნუ, ნუ, თქვენის ღვთის გულისათვის, ნუ შეგვეყლაპავთ. ხომ ხედავთ, რა ლამაზები ვართ, რა ნორჩები, რა გულ უბრყვილოები!.. მაგრამ ადამიანები ცრუმორწმუნენი არიან, იმათ ჰგონიათ უმანკო ბატკნის სისხლის დაქცევით. ისე როგორც ძველ დროის ებრაილებს, ღმერთი მსხვერპლად შეუწირავს და სამაგიეროდ თავის წყალობას მიანიჭებს. ან იქნება მარტო იმისთვისაც ჰყლაპვენ ბატკნებს, რომ იმათი ხორცი დიდათ გემრიელია და სხვა არაფერს ფიქრობენ. ვინ იცის! ის კი ნამდვილია, რომ მთელი სამი-ოთხი დღეა ქალაქის მოედნები გასასყიდ ბატკნებით არის გაქვდილი და იმათი საცოდავი ბლავილი და დაღონებული ლამაზი თვალეები, გულ-ჩვილ კაცის გულს აღონებს.

— მეც მინდა, დედა. ბატკანი! ქირვეულობს პატარა ლექსო. ჰხედავ, ყველანი ყიდულობენ, აი ის ნიკორა ბატკანი რა ლამაზია, რა მშვენიერი შავი თვალეები აქვს, ფეხებიც შავი აქვს, თითქო ფეხსაცმელი აცვია!

— ბატკანი გიყიდო? ცოცხალი ბატკანი? მერე რად გინდა, როგორ მოჟღელი, რას აქმევ, სად შეინახავ? ხომ იზღავლებს და აღარ დაგაძინებს შენ და შენ ძმას, — უპასუხებს დედა ლექსოს და უნდა ბატკნის ფარას მოაშოროს, მაგრამ ლექსო თვალს ვერ აშორებს ნიკორა ბატკანს.

— უყიდე, ქალბატონო, ეუბნება მეცხვარე დედას.

— ორი დღეა აქა ვდგევართ, ბატკნები დაიმშნენ და იმიტომ ბლავიან, თორემ შინ რომ გეყოლებათ, აქმევთ, მაძღრები აღარ იზღავლებენ.

— დაიმშნენ, დაიმშნენ! შეტევით გაიმეორა ლექსოს დე-

დამ.—მერე რად გიყენიათ შვივრები, კოდონი არ არიან, ღმერთი არა გაქვთ?! რად აშორებთ ძუძუთა ბატკნებს დედებს?

— იპ, ქალბატონო, რკებს ლაპარაკობთ? შიმშილით ლამის შეიღები და ვიყენ ბძანებთ, ბატკნებს დედებს რად აშორებთო. განა გული ჩვენ არა გვტკივა, განა ჩვენ უფრო არ გვიყვარან, შვილებივით ნამამგდარები არიან. აი, ეგ ნიკორა ბატკანი, თქვენ ბიჭს რო მოეწონა, უბეში მყავს გამოზრდილი. მინდორში დაიბადა, ციოდა, ცახცახებდა, ფეხზედ ვერა დგებოდა და უბეში ჩავისვი, იქ გავათბე და მარტო ძუძუს მოსაწოვებლად მელსვამდი ხოლმე დედას. ისე მიყვარს, ისე, როგორც თქვენ ეგ თქვენი ლამაზი ბიჭი, მაგრამ...

— ვიყიდოთ, დედა, ვიყიდოთ! კვლავ ეხვევა ლექსო დედას — ეხლა ხომ აღარა ცუვა, ხომ აღარ კანკალებს? ხედავ, როგორ დარბის!

დედა კი დაღონებული შესცქერის ბატკნებს, საცოდავ ბატკნებს და ფიქრშია გართული: „საწყლები“ რად გაუჩენია ღმერთს ერთი ცხოველი მეორეს შესაქმელად! რადა ვართ ადამიანები ასეთი ვერაანი, რად ვანადგურებთ ამისთანა უმანკოებს, მშვენიერებს? რად ვაშორებთ სიცოცხლეს, თავისუფლებას?..

— დედა, რას უყურებ! იყიდე რაღა, ბატკანი! ხელსა სწევს პატარა ლექსო უედას და არღვევს იმის კაცთმოყვარეობით აღსავსე ფიქრებს.

— არა, არ შეიძლება! უყვირის დედა ლექსოს და იქით მიეწევა ხელით.— წავიდეთ, წავიდეთ. არ შემოძლიან მაგ საცოდავების ყურება და არც შენ ნოვცემ ნებას რომ სათამაშოთ გაიხადო ცოცხალი არსება!

— დედა, რას ამბობ! მარტო ჩვენ ხომ არა ვყიდულობთ. ჰხედავ, ყველანი ყიდულობენ; უყურე ჩვენებიანთ ნიკოს როგორ დაუბღუჯნა დედის ნაყიდი ბატკანი! ავერ, ეტლს უძახიან, რო შიგ ჩასვან და წაიყვანონ. მეც მიყიდე, დედა, მიყიდე! — ემუღარება პატარა, დედას.

— ქალბატონო, იყიდეთ ეგ ორი ბატკანი—ღა დარჩა ამ ფარაში ჩემი გასაყიდი. მეჩქარება. იაფად მოგართმევთ. მეც სა-

ვაქრო მაქვს სასყიდელი. ხვალ აღდგომაა და სახლში ვბრუნდები. რი გვაბადია, შვილები კი ჩემ გზას მოუთმენლად უყურებენ. ღმერთმა ხომ იცის, მე უფრო გული მეწვის, რომ ჩემ გამოზრდილს სხვას უთმობ, მაგრამ ბალები უფრო შესაბრალისნი არ არიან?

— არა, არა. აკი გითხარ მე ჩემ შვილს ნებას არ მივცემ, რო ცოცხალი არსება აწვალოს, აწამოს და მერე იმის დაკვლას უყუროს, — გადაწყვეტით ამბობს ლექსოს დედა. — აი სამი მანათი, მშობილო, ამითი შენს შვილებს ლექსოს მაგივრად, რაც ესაქიროებათ ის უყიდე და ვე ბატკანი კი გამოზარდე. ხომ ამბოფ რომ შენც ძალიან გიყვარს და გენანება.

— ლექსოსაც ეცოდინება რომ იმის არჩეული „ნიკორას“ სიცოცხლე შერჩება და გაზაფხულის სიმშენიერით დასტკება და დიდ-დიდ ერკემლად გადაიქცევა.

— სიტყვას გაძღვევ, ქალბატონო, რომ შენ ბჭანებას ავასრულებ და თქვენი ლექსოს სასახელოდ ამ ბატკანს სიბერედინ ხელს. არ ვახლებ, კმაყოფილებით უპასუხა მეცხვარემ ლექსოს დედას და ფარიღგან მაშინვე გამოარჩია შავ-ფეხება ბატკანი, მხრებზედ შემოიღო და გზას გაუდგა.

ექ. გაბაშვილისა.

„ რ ა ი ნ დ ი “

(თარგმანი)

დაც ლინდროტი, სამხეცოს პატრონი, დაბრუნდა ისევ თავის ბინაზე, ერთ დიდ რუსეთის ქალაქში, სადაც მხეცებს უჩვენებდა ხოლმე და თან თავის სამშობლო ქალაქ გამბურგიდამ ჩამოიყვანა ქერა, ყუყუნა თვალებიანი, პატარა ქალი ზინეტა და ამერიკული ნაცრის ფერი დათვის ბელი, რომელსაც „უდაბნოელს“ უძახიან.

— ამერიკიდან მომავალ ხომალდზე ვიყიდე ეს ბელი, სთქვა მაქსა. — ნახამთ თუ რა უშველებელი რამ გაიზრდება.

— ეს ბავშვი ვილაა?

— ეს ობოლია, იმ მხეცების დამამცბრობელი გერმანის შვილია, რომელიც ლომის ნაკბენი იარისაგან მოკვდა. დედაც განთქმული მხეცების დამამცბრობელი იყო და ამ დღეებში გარდაიცვალა. ამ ბავშვში უაუოდ დედ-მამას სისხლი სჩქეფს და მომავალში დიდ სამსახურს გაგვიწევს. ეს ბავშვი და ეს დათვის ბელი დიდძალ ხალხს მოიზიდავს. ეს უზარმაზარი მხეცი და ქერა ხუჭუჭ-თმიანი, თეთრ კბაში გამოწყობილი ქალი იმის ზურგზე მჯდომარე მშვენიერ სურათს წარმოადგენს.

თავიანთ პატრონის აზრი ყველა მოსამსახურეებს მოეწონათ. ბავშვი დათვს მიუჩინეს. იმას ვალია უნდა გაეწმინდა და საკვები ეზიდა. დათვთან ზინეტას მეტი არავინ არ შედიოდა, ყველანი დათვს აჯავრებდნენ და სცემდნენ, რომ ბრაზიანი და ავი გაზრდილიყო.

არც ზინეტას ცხოვრება იყო უკეთესი. ყურადღებებს ვერც ვინ არ აქცევდა და თუ ვინმე ოდესმე დაელოდებოდა, უთუოდ რამეზე დაასაქმებდა და ან სცემდა. მშვიერ-მწყურვალნი ძონძებში გამოხვეული ის სულ მარტოკა იყო.

ზინეტა სამხეცოში ცხოვრებას დაჩვეული იყო. ის მხეცებში დაიბადა და გაიზარდა, მაგრამ დედ-მამა მაინც ჰყავდა, რომელნიც ეალერსებოდნენ და ზყვარდათ.

თითონ მაქსიც კი ხშირად მწარე-მწარე წვიპურტებს წაჰკრავდა ხოლმე.

— წამოიზრდება, ჩემთან დარჩება, — იძახდა ხოლმე მაქსი, — მორჩილებას უნდა შეეჩვიოს.

ყველაზე უფრო სამძიმო ზინეტასთვის აკრობატული ფოკუსები იყო. მართალია, ის ძალიან მარჯვე და კობტა იყო, ყველაფერს ადვილად ითვისებდა, მაგრამ მასწავლებლები მაინც სცემდნენ და ლანძღავდნენ.

ზინეტა თავის უმთავრესს თანამდებობას ძალიან გულმოდგინეთ ასრულებდა. დილაზე ადრინ დგებოდა, ვალიას გასწმენდა, საკვებს შეუტანდა დათვს, რომელსც ყველანი სცემდნენ, ეალერსებოდა, თავზე ხელს გადუსვამდა.

დათვი ბავშვს ისე შეეჩვია და შეუყვარდა, რომ როგორც კი გალიის კარები გაიღებოდა, ის ყალუხე შედგებოდა, ზინეტას მოეხვევოდა და ხელებს ულოკავდა.

ზინეტასაც დათვი ძალიან შეუყვარდა. ის იყო იმისი ერთადერთი მეგობარი და ამხანაგი. ხშირად, როდესაც სულ მარტოკა დარჩებოდა თავის საყვარელ დათვთან შევიდოდა და მასლაათს დაუწყებდა, თითქოს დათვს ესმის რამეო.

— საცოდავო ჩემო ბერო, ასე ერქვა დათვს, — ეუბნებოდა ზინეტა, — დღეს კიდევ გცემეს, რომ ისე საცოდავო ყვიროდი და ღმუოდი! კნაუსი და იოჰანი ძალიან ავები არიან, მეც მზაგრავენ ხოლმე.

— ღრრრ. . ღმუოდა დათვი, თითქოს წინანდელი შეურაცხყოფა აგონდებოდაო.

— ყური დამიგდე, ბერო, როდესაც მე და შენ გავიზრდებით და შენ ბანჯღღლიანი და ლონიერი გახდები, როგორც

ბრუკი, — სპილო, და იქნება იმაზე უფრო ღონიერიც. მე ზურგზე შემისვამ და ქალაქ გამბურგში წავიდეთ... იქ დედა ჩემი მოკვდა... შენ იმას არ იცნობდი, ბერო: აჰ, რა კარგი და კეთილი რამ იყო.

ერთხელ კნაუსმა იმათ ამ გვარ ლაპარაკს ყური მოჰკრა.

— ჰა, ჰა, ჰა! სულელურათ გადინახარა მან— ჩვენმა პატრონმა დიდი განძი შეგვძინა, თურმე მხეცებთან ლაპარაკი სკოდნია.

კნაუსი გალიას მიუახლოვდა, ბავშვი შიშით კუთხეში მიიკუნტა, დათუნა კი უკანა ფეხებზე შესდგა და კბილებს აკრაქუნებდა.

— სულ ამ გოგოს გულისთვის ბრაზობს ეს დათვი! პატრონო, ფრედერიკა, იოჰან, მოდიოთ მალე, სერიო უნდა გიჩვენოთ.

— ბიძია კნაუს, გამიშვით, ეხვეწებოდა ზინეტა, გრძნობდა, რომ რაღაც უსიამოვნო ამბავი მოელის.

— გაგიშვა? გაუკვირდა კნაუს, — არა, ჩემო გვრიტო, კნაუსი მაგისტანა სისულელეს არას ღროს არ ჩაიდენს. — აქ მოდით ყველანი, აქ მოდით, დაიყვირა კიდევ.

— რა იყო, რა მოხდა, კნაუს? ჰკითხა ფრედერიკმა. ეს იყო გველების დამამცხრობელი.

თუმცა გველები უამისოთაც სრულებით დამშვიდებულნი იყვნენ, რადგან დაჭერის უმაღლვე გესლიან კბილებს დააძრობდნენ ხოლმე, მაგრამ გარეშე მაყურებლებისთვის მაინც საზარელი სანახავი იყო, მეტადრე როდესაც ფრედერიკა გველს კისერზე შემოიხვევდა, ან გველის თავს პირში ჩაიდებდა.

— აი ეხლავე ნახავთ, რაც არის, მოიცა, ყველანი მოვიდნენ, — იძახდა კნაუსი.

ყველანი შეგროვდნენ.

— უყურეთ, სთქვა კნაუსმა ბერო რა სახით ბრაზობს? სულ იმ გოგოს გულისთვის, უთუოდ ეშინიან, რომ არავინ არაფერი არ ავნოს, — უყურეთ რას უზამს?

გალიის კარები გააღო და შევიდა. ყველანი ყურადღებით შესტკეპროდნენ. მაგრამ ყველაზე უფრო გულმოდგინეთ

უყურებდა დათუნია, რომელსაც კიდევ უკანა მხარეს უღებდა.

— ეხლა, — სთქვა კნაუსმა და გალიის კარები მიხრია; — მე ამ გოგოს მივარდები.

ზინეტამ საზარლათ დაიწილა.

ჯერ კნაუს ზინეტასთვის ხელი არც კი ეხლო, რომ დათვი მივარდა კნაუსს, წააქცია და თავისი ბასრი კბილები მკლავში ჩაასო.

ეხლა კი კნაუსმა შექმნა ღრიალი. გალიის კარები გაადღეს და გასისხლიანებული კნაუსი დათვიანათ ძლივს გამოათრის. ზინეტამ ამ არეულობით ისარგებლა და გაიქცა.

— ოჰ, მეგობარო, უთხრა იოჰანმა, თუ გინდოდა გეჩვენებინა თუ დათვი როგორ იკბინება, ამისთვის ამოდენა ხალხის შეგროვება სრულებითა საჭირო არ იყო.

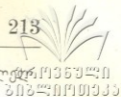
— დაწყველილი დათუნია! მე მინდოდა მეჩვენებინა, თუ როგორ ჰფარველობს ის იმ ბავშვს, — უბასუბა კნაუსმა და მკლავიდან სისხლს იწმენდა.

— ამ დათვის, ამას იქით, ბეროს კი ნულარ დაუძახებთ, ეს რაინდია. — სთქვა ფრედერიკამ, რომელსაც ამას წინათ, ერთი წიგნი წაეკითხა, სადაც რაინდები და ლამაზი ქალები იყვნენ აწერილი.

მარტო მას ლონდორტი ჩუმათ თავის ყალიონს აბოლებდა. ბოლოს ხმა ამოიღო და სთქვა:

— მადლობა უნდა გადაუხადო კნაუსს, რომ ეს შემთხვევა დაგვანახა. ძალიან ვწუხვარ, რომ მკლავი იტკინა, მაგრამ შაბ-წყალში დასველებული ტილო იარას მალე გაუმრთელებს როდესაც ზინეტა მოვიყვანე, მაშინვე გითხარით, რომ მხეცების დამამცბრობელათ გამოდგება მეთქი. ეხლა მინდა, რომ დათვმა ზინეტას მფარველობა გაუწიოს და როგორც ფრედერიკამ სთქვა, ბეროს მაგივრად რაინდი დავარქვათ. ჩვენ აქ გალიაში ორი ლომის ლეკვი გყავს. რაინდი იმათთან გალიაში უნდა შეუშვათ და ზინეტამ უნდა მოუაროს დათვს, მოეფეროს და ლომები კი როგორც მიუახლოვდებიან, შოლტით სცემოს.

— რად გინდათ რომ ეს მხეცები ერთ გალიაში დაამწყველიოთ, ჰკითხა იოჰანმა.

— იმიტომ, რომ იქნება შენ მაინც უფრო გამოსულა და უპასუხა მაქსმა.

თითონ მაქსი გამბურგის უბრალო მეზღვაურის შვილი იყო და უსწავლელი, მაგრამ ბუნებით ჭკუა არ აკლდა. ის ასე ფიქრობდა, რომ რაკი სამხეცო არის, იმათ რასაკვირველია მომვლედები და დამამცხრობელები სჭირიათ. ხალხი ბლომად დაიარება, მაშასადამე მოსწონს, რაც უფრო მეტი ამაღლელები სანახაობაა, ხალხიც ეტანება და უყვარს. მაქს ლინტორტს ამგვარი სურათი წარმოუდგა: გალიაში ორი გამხეცებული და გაბრაზებული ლომი ზის. უზარმაზარი დათვი თვალების ბრიალით მათ შეჭყურებს, მუხიკა უკრავს. ამ დროს თეთრ კაბაში მორთულ ბრჭყვიალა მძივებით გულზე ზინეტა გალიაში შემოდის. ლომები ზინეტასკენ მიიბიან. მაგრამ დათვი, რომლის ლონე კიდევ აქვთ გამოცდილი, იმორჩილებს. ისინი სხვა და სხვა გიმნასტიურ მიზვრა-მოხვრას შეასრულებენ და ზინეტა გალიაში უვნებელი გამოდის. დათვი კარგბამდინ აკლავს.

— ამას რომ ელექტრონის სინათლეს მოუმატოთ და, ნათელი დავადგათ ზინეტას თავზე, რასაკვირველია უფრო კარგი სურათი იქნება. — აბა, ერთი ზინეტა მომგვარეთ. სთქვა მაქსმა.

ფრედერიკა ზინეტასთან გაიქცა.

— მოდი, მოდი, კნაუსისათვის არავინ არა გცემს! ეუბნებოდა მას.

— მოდი აქ, ზინეტა, — უთხრა მაქს ლინტორტმა.

ის კანკალით მოუახლოვდა.

— რადგან შენ ძალიან კარგად შეასრულე შენი მოვალეობა და დათვი დაიმონავე, — უთხრა მაქსმა და თავზე ხელი გადაუსვა, შენ საჩუქრის ღირსი ხარ, აი ეს ერთი მანეთი, ტკბილეულობა იყიდე. ზინეტა ფულის გამორთმევას ვერ შედედა.

— აიღე, აიღე, ურჩევდა ფრედერიკა.

იმან კრძალვით მანეთი გამოართვა.

— აგრეთვე კარგად ეხლა უნდა სხვა მოვალეობა შეასრულო. ბერის ლომებთან ერთად გალიაში დაამწყვდევენ, შენ

კი როგორ უნდა მოიქცე, კნაუსი გასწავლის. ^{დაინახოს} ^{მე} ^{როგორ} ^{და} ^{დაუჯერო} ^{ლომებს} ^{არ} ^{მიე-} ^{ლერსო}, იმათ რომ აღერსი დაგიწყონ, შენ შოლტითა სცემე და ისე მოიშორე. ბეროს კი რამდენიც გინდა მიეფერე და აქამე. მართლა, ბერო დღეის იქით რაინდია, გახსოვდეს, რაინდი.

— მეშინიან, წაიბუტბუტა ზინეტამ.

— რისა გეშინიან?

— ბიძია კნაუსისა.

— რათა?

— ის მე მცემს.

— ყველაფერი დაუჯერე და არა გცემს. შენ, ეი, კნაუს! არ გაბედო და ამ ბავშვს ხელი არ ახლო! თქვენ მარტო დაშინება იცით, ესეც სპილო ხომ არ არის.

კნაუსმა უკმაყოფილოთ წაიბუტბუტა.

ყველამ გაიცინეს.

— ეხლა ხომ აღარ გეშინიან.

— მეშინიან... წაიჩურჩულა ზინეტამ, მაკსის სიტყვებით გამხნეებულმა.

— რაო?

— ლომების შემეშინდება, მე ისინი არ მიყვარან, მამა ჩემი მოჰკლეს. ზინეტამ ტირილი მორთო.

— კარგი, შე სულელლო! მაკსმა აღერსიანათ თავზე ხელი გადუსვა.

— ეხლა იმას ხომ ვეღარ გააცოცხლებ. ის ძალიან კარგი კაცი იყო, მაგრამ გაუფრთხილებელი. ჩვენც სულ მხეცებთანა ვართ, მაგრამ ჯერ არ მოუკლავართ. რა ვიცით, ხვალ ვის რა მოგველის, ნუ შეგეშინდება, მეტადრე მხეცებს ნუ შეამჩნევინებ შენ ზიშს, ეცადე, შენი საქმე კარგა შეასრულო.

მაკსი წავიდა, ზინეტა კი ტიროდა.

— ბატონმა რა მოგცა, ჰკითხა კნაუსმა.

— ფული, აი! ზინეტამ ხელი გაშალა და დაქმუნული ქალაღი უჩვენა.

— ჰმ! დაიღმულია კნაუსმა.

- ეს შენი ბრალი არ არის? და მკლავი უჩვენე.
 — მე რომ გთხოვე, რათ არ გამიშვი?
 — ჰმ, გამიშვი, განა მე არ ვიცი, როგორც უნდა მოვ-

ქცეულიყავ?

— იცით.

— მაშ, მე ვიცი, რომ შენი ბრალია და პატრონმა კი ჩემს მაგივრად ფული შენ გაჩუქა. ჩემთვის უნდა მოეცა.

— წაიღეთ, მე მაინც არ მინდოდა ამეღო, მაგრამ ძალა დამატანეს.

— მე რომ ეგ ფული გამოგართვა, წახვალ, იჩივლებ და კარგათ მომხედდება, არც აგრეთი სულელი ვარ.

— არა, პატიოსან სიტყვას გაძღვე, რომ არ ვიჩივლებ.

— მაშ, კარგი, მე შენ ტკბილეულობას მოგიტან. თუ კვიანათ იქნები, დამიჯერებ ხოლმე და რაც ბატონი ფულებს მოგცემს მე მომიტან, მაშინ ხელს არ გახლებ! ხომ კარგად გაიგე რაც გითხარი?

— გავიგე...

— ეხლა მე წავალ. დაწყევლილი დათვი! ხელი მისივდება.

ზინეტა დათვთან შევიდა და ტიროდა. დათვი ეხვეოდა, ეალერსებოდა, სახეს ულოკავდა და ცრემლებს უწმენდა.

ეკ. მესხი.

(დასასრული იქნება)

ღიღი არის... ცა კამკამებს...
 ტყე იღვიძებს... იფურჩქნება...
 ოქროს ცვარი ციმციმითა
 სუმბულს მკერდზედ ეპკურება...
 ცის ტატნობზედ დიდებულად
 დღის მნათობი მოსრიღებს
 სამბოროდ სხივს ველს აფრქვევს;
 ეღიმება... შესტრფიღებს!..
 ყვავილთ შორის კლდის ნაკადი
 მოაკურებს ანკარა ცვრებს
 და ლიკლიკით წყნარად ღმღერს
 არეს, ტურფად მოედღარეს:
 — „გაიხარეთ, ჭაღსდგა ქრისტე!
 აღსდგა მაშვრალთ: იმედიო,
 ტანჯულ ერის მექომაგე,
 შვების წინამორბედიო!
 ვერ განუძლო ჩაგრულ ერის
 უსამართლო წამე? ასო!
 აღსდგა!.. და მათ დასახსნელად
 ჯვარზედ ეცვა გოლგოთასო!
 სიკვდილისა დათრგუნვითა
 აღამალლა თვის ერიო
 და სამუდმოდ შეაჩვენა
 მათი სისხლის მწოველიო!
 ვაშა! იმის სულგრძელობას
 ვაშა! იმის სახელსაო!..
 დე, აღევზნოს გულში ცეცხლი
 მებრძოლს, ამის მნახველსაო!
 მაში მეჯლიში... გაიხარეთ!

აღსდგა მაშვრალთ იმედიო!
 ტანჯულ ერის მექომაგე
 შვების წინამორბედიო!“

გ. გორგაძე.

მესანიშნავი ქვეყანა.

(მოგზაურობა ჩრდილოეთ ამერიკაში)

დაბლად თბილი საღამოა. უშველებელი დიდი ხომალდი სასიამოვნო რბევით მიცურავს ოკეანზე და ჩვენ მივყევართ ამერიკის კიდევბისკენ, ქალაქნიუ-ორკში. დიდ ძალსავაჭროს და ათასზე მეტ მგზავრს ხომალდი მიიზიდავს. ვინც უფრო შემძლე და მდიდარია, უფრო კარგათ მოწყობილან — გემის პირველ და მეორე ხარისხის ადგილებზე. მათ აქვთ დიდებულათ მორთული პურის-საქმელი და სასტუმრო ოთახები — ძვირფასი სამკითხველია. მათთვის მოწყობილი არის ხომალდის ბანი, საიღამაც შეუძლიანთ დასტკბენ ზღვის ყურებით და მზის ჩასვლა-ამოსვლით. დღითი, როდესაც მზის სხივები ძალიან მოუქერენ და დაცხება — ხომალდის ბანს გადააფარებენ სახურავს, თითქოს თავზე ქოლგა ადგიათო, რომ მგზავრები არ შეწყუბდნ.

ღარიბ, უფულო ხალხს ასეთი ბედი არ მოელოს. ისინი დაბლა ხომალდის მესამე ხარისხის საერთო ოთახში არიან. მათი რიცხვი აუარებელია. რა ტომის ხალხი გინდა, რომ ამათში არ მოიპოვებოდეს? რა ენაზე არ გაიგონებთ ლაპარაკს, ესენი ერთმანერთზე მიყრილნი არიან, სივიწროვით სულის მობრუნება უჭირთ. დღითი კიდევ არაფერი, რადგან შეუძლიანთ გარეთ გამოვიდნ და ჰაერი ჩაყლაპონ, მაგრამ ღამით ოთახს ჰკეტავენ და ვაი ამათი ბრალი — ძილს ძნელათ თუ ვინმე მოახერხებს.

დღეს აღარავინ იძინებს, აი ცოტა კიდევ და მიუახლოვდებით ქალაქნიუ-ორკს. ყველა დეღავს. მოუსვენრათ გრ-

ძნობს თავს, უმეტესი მოგზაურნი, რომელნიც პირველად მო-
დიან აქეთ მხარეს, რაღაც მოლოდინში არიან, მაგრამ იცნა,
რა მოვლით ამ უცნობ და უშველებელ ქალაქში.

გარშემო ირევიან გეგები, იალქნიანი ნავეები, თითქოს
ერთი მეორეს გაუბრისო, ხან და ხან გამოჩნდება თვით ქა-
ლაქი თავისი მაღალი შენობებით და ჩაშავებული ქარხნების
საკვამლეებით. მაღლა ჰაერში მოჩანს ბრუკლინის დიდი ხი-
ლის რკინის ბადეები. შიგა და შიგ იალქნებ შორის პატარა
კუნძულზე მოჩანს დიდი გამოქანდაკებული ქალი, რომელსაც
ხელეაი წინ გაწვდენილი აქვს და ერთში უჭირავს ანთებულ
მაშხალა, თავზე ათასფრად უბრჭყვინავს ოქროს გვირგვინი.

ეს თავისუფლების ძეგლია. ეს თითქოს გზის მაჩვენებელი
და გამანათებელია იმ ქვეყნისა, საცა ხალხი თვითონ უძღვება
თავის საქმეებს. ძეგლი ისეთივე მაღალია, როგორც ეკკლე-
სიის გუმბათის ჯვარი. ამბობენ რომ მარტო იმის თავში მო-
თავსდება ორმოცამდის კაცი. მისი მაჩვენებელი თითო სიგძით
ხუთ-ექვს ადლის ტოლია. თითო მისი თითო ისეთი სქელია,
რომ დიდი ვარცლის სარტყელი ბეჭედათ ზედ ჩამოეცმება.
შიგ ძეგლში არის გრებილი კიბე, რომლითაც კაცი ავა მაღ-
ლა ძეგლის თავში და გვირგვინიდან მშვენიერი გადასახედი
და როგორც ხელის გულზე ისე ჩანს მთელი ნიუ-ორკი.

რამდენსაც ვუახლოვდებოდით ნაპირს, იმდენათ ქალაქი
ნათლათ გაჩაღებული მეტად და მეტად მოჩანდა. ნაპირები-
დან მოისმოდა ხმაურობა, გუგუნო. ბოლოს ნავსადგურთან ახ-
ლოს გემი ჩერდება ღამის გასათიებლათ. სწორეთ კუნძულ მენ-
ხეტენის ბოლოს. არავის უშვებენ, რომ ნაპირზე ჩამოვიდნენ,
რადგან საბაჟო მოხელეებმა უნდა გაშინჯონ გემი.

მართლაც, დილა ადრინათ საბაჟო მოხელეები შინჯამენ
ჩვენ ბარგს, ხომ არ წამოგვიღია ჩუმათ ისეთი ნივთები, რომ-
ლის ბაჟის გადახდა კანონით საჭიროა. გაშინჯეს თუ არა
პირველი და მეორე ხარისხის მოგზაურები—ნება მისცეს მათ
ქალაქში შესვლისა. გადმოსახლებლათ მოსულებს კი შეიყვან-
ნენ გაცალკევებულ ოთახში და იქ ერთხელ კიდევ გაჩხრეკა-
ნენ და გამოჰკითხნენ.

საქმე იმაშია, რომ ამერიკელებს არ ექაზნიებათ დაკრძალული უნდათ რომ ევროპიდან ვადმოსახლდნენ ლარიბ-ლატაკის ხალხები, რადგან იმათი აზრით მოსულნი ევროპიელნი დაჩვეულნი არიან მცირე სამუშაო ფასის მიღებას, მშვიერ მწყურვალობას და ამის წყალობით ყველაფერზე კმაყოფილდებიან და სამუშაო დღიურა ფასი თანდათან მცირდება, ამიტომ უმუშაურათ დარჩენილი ხალხი ამერიკის ქალაქებში დღითი დღე მატულობს ამ მიზეზების ასაცდენათ შეერთებულ შტატებმა ორიოდ წლის წინეთ დაადგინეს ახალი კანონი, რომლის ძალით ყველა ახალ მოსულებს დასასახლებლათ ჯერ საბაჟო ექიმები გასინჯამენ, ხომ რაიმე გადამდები და გაუკურნელი სენი არა სჭირთო, მერე ახალ მოსულმა უნდა დაამტკიცოს რომ მათხოვარი არ არი და თან მოჰყვა სამყოფი ფული, რომლითაც რამდენიმე თვეს შეიძლებს თავის ოჯახის გამოკვებას და არ იმათხოვრებს. ჯეტესია, როდესაც უკვე ამერიკაში მცხოვრები ნაცნობი ან ნათესავი დაუხვდებათ. თუ მგზავრი უფულა და ავთამყოფი მას არ გაუშვებენ რომ ქალაქში შევიდეს და უკანვე გემით გაისტუმრებენ.

უმეტესი ნაწილი ვადმოსასახლებლათ მოსულნი გაშინჯვის შემდეგ ეღირსებიან დაბინავებას ამ თავისუფალ ქვეყანაში. ისინი უცხო და შეუჩვეველ ადგილას თავს უხერხულათ გრძნობენ — იმიტომ უფრო, რომ ინგლისური ენა არ იციან და არც ნაცნობები და ნათესავები ჰყავთ. ამათ როგორც გამოუცდელებს დაეცემიან ქორივით უფრო თავისიანები და შუამავლობას უწევენ. ეს შუამავალი კაცები ამითი ცხოვრობენ. დაუხვდებიან მოსულ გემებს, ჩაიგდებენ ხელში ახალ მოსულებს, ჰპირდებიან კაი ბინის და სამუშაოს შოვნას. ამათაც უხარიანთ თავისიანებს რომ დაინახავენ და გაიგონებენ სამშობლო ენაზე ლაპარაკს და სანამ დაბინავდებიან და სამუშაოს იშოვიან ეს მაშუალი კაცები კარგა ფულს დასტყუებენ ხოლმე ამათ.

ძლივს შევედით შიგ ქალაქ ნიუ-ორკში. უშველებელი გრძელი ქუჩა მდინარის სისწვრით მიდის. ქუჩა გაქვდილია! რა ვიწროობაა! გარშემო რა ხმაურობა და გუგუნია! ფურგუ-

ნები, ურმები სავსეა საქონლით გემებზე მისატანად. მე ვერსი უნდა გავიაროთ ასე ნაპირ-ნაპირ, სადაც ნავსადგურებია—ყველგან გაკეთებულია ფანჯატურები, რომელშიაც საპალნეები სავაჭროთი და დიდრონი ხის სკივრები აწყვილა. დიდ ძალ მუშებს გემებიდან გადმოაქვთ და აწყობენ ზედ საქონელს.

ადილი გამოსაანგარიშებელი არ არი რამდენი საპალნე საქონელი გააქვთ და შემოაქვთ წლის განმავლობაში!

ქალაქ ნიუ-ორკის საშუალებით შეაქვთ ამერიკაში დიდძალი უცხო მრეწველთა შემუშავებული ნამუშავარი, თუმცა აუარებელი ქარხნებია და სხვა ხელსაქნარები შეერთებულ შტატებში, მაგრამ სამყოფი არ არი და სამზღვარ გარეთიდან ყოველ წლივ შემოაქვთ სამი ათასი დატვირთული საქონლით გემი. გარდა ამისა ათასზე მეტი იალქნიანი პატარა გემები დატვირთულნი ისინიც საქონლით შეუსვენებლათ მიდი-მოდის.

ამერიკიდანაც გადის აუარებელი საქონელი და თითქმის ნახევარი მხოლოდ ნიუ-ორკიდან გააქვთ ამ ქალაქის ვაჭრობა მეტათ შესანიშნავია და თვალსაჩინო. ამერიკიდან გააქვთ უმეტესათ სამეურნეო საქონელი. აქ პური უფრო მეტი მოდის, ვიდრე საქიროა ხალხისთვის და რაც მეტია გააქვთ ევროპაში. იქ გააქვთ ყოველ წლივ იარი ათასი გემი სავსე პურით. ევროპაში აგრეთვე გზავნიან ხოლმე ბევრ ხორაგეულს.

შეერთებული შტატები გარდა ამისა გზავნიან სხვა და სხვა ევროპის და აზიის მხარეზე ნავთსა. დიდ ძალ ნავთს ასხამენ საგანგებოთ ამისთვის გაკეთებულ ქურქლებში გემებზე.

აი ნავსადგურებიც, საიდანაც ევროპაში გზავნიან ნაჩიჩ ბამბას. უმეტესათ ამით ვაჭრობს ამერიკა. ზოგჯერ ოთხასი მილიონი მანეთის ბამბა გააქვთ ევროპაში.

ძნელი წარმოსადგენია ქალაქი ნიუ-ორკი, სანამ კაცი თავის თვალთ არა ნახავს. რაც უფრო დააკვირდებით—ის უფრო და უფრო დიდებულათ მოჩანს. ამერიკაში მაგაზე დიდი ქალიქი არ მოიპოვება. ლონდონის შემდეგ მთელ დედამიწაზე სიდიდით არც ერთი ქალაქი არ შეედრება. საშ მილოონ ნახევარზე მეტი მცხოვრებელია შიგ.

იმოდენა აუარებელი სასტუმროები ჩამოგვითვალეს, რომ თითო ღამე რომ გავატაროთ სულ ახალ-ახალ სასტუმროში — სამ წელიწადს გავვწვდება.

ნიუორკის ქუჩებში ტრიალებს ურიცხვი ხალხი; ეტლები, ტრამვაი და ურმები ერთმანერთს არ იცლიან გავლას. ქუჩის ერთი მხრიდან მეორეზე ვერ გადახვალთ, თუ ქუჩის დარაჯი არ დაგებმარებათ. ისინი ყოველ ქუჩის შესახვევში დგანან. ერთი ხელის ნიშნით შეაყენებენ ეტლებს და გადიყვანენ ქუჩის მეორე მხარეზე ფეხით მოსიარულეებს. წესის დასაცველათ ქუჩებში დიდძალი პოლიციელები ესაჭიროებათ.

ქალაქი ნიუ-ორკი.

დილა ადრიან წავედით ნიუ-ორკის დასათვალიერებლათ. გვინდოდა დაწვრილებით გავვეშინჯა, მაგრამ მალე დავრწმუნდით რომ ქალაქი ისეთი დიდია, რომ მას გასაშინჯავათ რამდენიმე კვირა მოგვინდებოდა, ისე რომ მხოლოდ რაც უფრო შესანიშნავი და მეტად საყურადღებო ადგილებია ის უნდა დავვეთვალიერებინა.

უმთავრესათ უნდა გავიცნოთ ქალაქის მდებარეობა, რადგან ეს არის უმეტესი მიზეზი, რომ ნიუ-ორკი გახდა ასეთი შესანიშნავი ქალაქი. უმთავრესი ნაწილი ქალაქისა იმყოფება ზედ მენხენტენის კუნძულზე, გუდძონის მდინარის თავში. ზღვის ყურე ღრმად შედის ნიუ-ორკის ქალაქში და გემების დასადგომათ მთელ დედამიწაზე საუკეთესო ადგილათ ითვლება.

კუნძული მენხენტენი სიგძით ოცი ვერსი იქნება, მაგრამ ისეთი ვიწროა, რომ ერთი საათი არც კი მოუწდებათ სიგანით გადასვლას. ადგილების ფასი ამ კუნძულზედ ისეთი ძვირია, რომ ყოველი მტკაველი ოქროს ფასათ ღირს. რაც დედამიწაზედ მოიპოვება ოქროს მადნები, რომ იქიდან ამოღებული წლის განმავლობაში ოქრო სულ მისცეთ ამ მიწაში, ძლივს გასწვდება მის საფასათ, თუქცა ეს მიწები ინდოელებისაგან ჩირის ფასათ არის ნაყიდი. რადგან ინდოელები თავისი პატარა ნავებით ვერ მიუღებოდენ ამ კუნძულს, ამიტომ მათთვის გამოუყენებელი იყო. როდესაც სამასი წლის წინეთ გოლანდი-

ელები გადმოსახლდენ და სთხოვეს ინდოელებს, მათთვის ეს კუნძულია — ისინი ვერ წარმოიდგენდენ, რომ მიწის ფასი ასე აიწვეს და დიდი სიამოვნებით დათანხმდენ. მაშინ ინდოელებმა არ იცოდენ ფული რა არის და ნაცვლად კუნძული-სა მიიღეს მძივები, ფოლაქები და სხვა ბრჭყვიალა ჩხარუნები. გოლანდიელებმა გამართეს აქ პატარა დაბა და დაარქვეს სახელი, თავიანთ დედა ქალაქის სახსოვრათ, „ახალი-ამსტერდამი“. ასე უწოდებდენ ამ ქალაქს, სანამ ინგლისელებმა არ ჩაიგდეს ხელში, მაშინ სახელიც გამოუცვალეს — დაარქვეს „ნიუ-ორკი“.

როდესაც ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა მიინიქეს თავისუფლება და ინგლისელებს ჩამოეცალენ, მაშინ ეს ქალაქი სიდიდით მეორე ქალაქათ ითვლებოდა. თანდათან ქალაქს მნიშვნელობა ეძლეოდა და ბოლოს სიდიდით გაასწრო ამერიკის ყველა ქალაქებს. მალე ლონდონსაც გაუსწრობს.

უმთავრესი ქუჩა ნიუ-ორკისა — ბროდუეა. ამისთანა ცხოველი და ხმიანი ქალაქი დედამიწაზედ არ მოიპოვება. ერთმანეთს არ აცლიან, ყველა მირბის, ყველა ჩქარობს, ყველა ხმაურობს, თქვენც ძალა-უნებურათ მისდევთ ხალხს. ბულვარი შავათ არის მოფენილი: კაცებით, დედა-კაცებით, ყმაწვილებით, თითქო ერთი მეორეს ვერც კი ხედავს, არც ეკითხება ვინ სად მიდის, ხოლო ყველამ თავისი საქმე იცის. ქუჩა მოფენილია ეტლებით, მერე სახლები? ისეთი მაღალია, რომ კაცმა თავი უკან უნდა გადიგდოს, რომ შეხედოს სახურავებს. ზოგი სახლები ოცი და ოცდა ხუთი სართულიანი არიან, ამისთანა სახლებში ორი-სამი სართული მიწაშია და ყოველთვის ელექტრონით გაჩაღებულია. ამ ქვემო სართულებში არა ცხოვრობენ, უფრო კანტორები, საწყობები და სტამბები აქვთ გამართული. ზოგ დიდ სახლებში უფრო მეტი მცხოვრებლებია, ვიდრე რომელიმე პატარა ქალაქში.

შეხედეთ ამ დიდ სახლს, რომელშიაც კანტორებია გამართული, — იტყვიან ს:სახლეოა. მარმარილოს კაბეებით მოფენილი. ზემოთ სართულში რამოდენიმე ასაყვანი მანქანებია, ერთი თვალის დახამხამებაზედ ას კაცზედ მეტი აჭყავთ და ჩა-

მოჰყავთ. ზოგ სახლებში საკუთარი ფოშტა-ტელეგრაფის ქსენი
ტორაა. შიგვე აქვთ საპარკმახერო, ჩექმების საწმენდი
ხი და ზემო სართულში რამდენიმე რესტორანი.

ყოველგან ეტყობა საქმიანობა, გაცხარებული მუშაობა.
თვით ქვემო სართულში აუარებელი საქონელი მზადდება გა-
სასყიდლოთ.

ამ ქუჩაშივე არის ქალაქის ბაღი, რომელსაც აკრავს რამ-
დენიმე დიდი სახლები. ამ სახლებში არის მოთავსებული სტამ-
ბები და დიდრონი გაზეთების რედაქციები. ამის ცოტა მო-
შორებით სამების ეკლესია, რომლის წინ დიდი სასაფლაოა.
აქ დამარხული არიან ზოგიერთი შეერთებული შტატების გა-
მოჩენილი პირები. სასაფლაო მორთულია ხეებით და მშვენი-
ერი ყვავილებით. სიჩუმე და სიწყნარე აოცებს კაცს ამ ქუ-
ჩის ხმაურობის შემდეგ.

ამ სასაფლაოზე დამარხულია სახელ განთქმული ორთქლ-
მავალ გემების შემომღები რობერტ ფულტონი. პირველად
გუდონის მდინარეზე გავიდა მისი გემი ნიუ-იორკიდან—
ალბანაში 1807 წელს და მას აქვთ რობერტ ფულტონ-
ნი ითვლება ნამა-მთავრათ ათას გემებისა, რომლებიც მიდი-მო-
დიან ნიუ-იორკში. ამ სასაფლაოზე მარმარილოს ძეგლ ქვეშ
ასვენია ალექსანდრე გამილტონი, რომელმაც შეადგინა ამერი-
კის კონსტიტუცია.

(გაგრძელება შემდეგ)

გამოცანები.

ყარაბული ბამბაო
სადილათ კარს მოგვადგაო,
არც რა ჰქონდა მარბილი,
არც რას გამოგვადგაო.

—:—

წყალში დაბადებული
წყლისვე ეშინიან.

—:—

მოხერხებულია მონადირე.

ერთი მონადირე აედევნა შველს და ნადირობით გატაცებული ისეთ მაღალ კორღზე ავიდა, რომ იქიდან დაბრუნება ვეღარ შესძლო. მოჰყვა ყვირილს, რომ ვისმეს ეშველა მოვიდნენ სოფლელები, მაგრამ ვერა გზით ვერ მიუღდნენ, ისეთი მიუვალი ადგილი იყო. ვერც თოკი მიაწოდეს. გამოიცანით როგორ უშველა თავს მონადარემ, რომელსაც თოკიც კი არა ჰქონდა?

—:—

დიასახლისმა მისცა მზარეულს 5 მანეთი და შეუკვეთა საყიდლათ: ქაომები, ვარიები, კვერცხები, სულ ასი (100) ცალი. მზარეულმა მისცა ქათამში 50 კაპ. ვარიკაში 10 კაპ. და თითო კვერცხში 1 კაპ. რამდენი ქათამი, ვარიები და კვერცხები უყიდა მზარეულს?

—:—

ერთმა მონადირემ უთხრა მეორეს: მომეცი შენი ერთი კურდღელი და მე მაშინ სწორეთ სამჯერ მეტი მექნება.

— არა, უთხრა მეორე მონადირემ, სჯობია შენ მომეცე ერთი კურდღელი, მაშინ თანაბრივ გვექნება. თითოს რამდენი კურდღელი ჰქონდა?

მელმაც ერთხანათ დიდათ შეაფერხა ასურეთის მეფეთა მტკიცე ღმერთობა ჩრდილოეთისაკენ

სახელმწიფო

2. ურართუ. მე-9 საუკუნეში ურართუს სახელმწიფო ვანის ტბიდან გოგჩის ტბამდე აღწევდა. სახელი „ურართუ“ ამ ქვეყანამ არარატისაგან მიიღო, რომელსაც ასურელები „ურართუს“ ეძახოდნენ. თავის თავს კი მისი მკვიდრნი „ქალღ ებს“ ანუ **ქარღუელები** (იგივე ქართუელი=ქართველი) უწოდებდნენ. ქართველ ტომთა შორის, ხეთელებს შემდეგ, ძალითა და განათლებითა ურართულებს პირველი ადგილი ეჭირათ. მათ ჰქონდათ საკმაოდ განვითარებული სარწმუნოება, ხუროთმოძღვრება, მწერლობა და სალაშქრო წესი; მათს ქვეყანაში ბევრი კარგი ქალაქი და სიმაგრე მოიპოვებოდა. იმ დროის დიდრონ შენობებს და სარწყავ არხებს განცვიფრებაში მოჰყავს დღევანდელი მკვლევარი; ძველი ურართუს არე-მარე საესეა ურართული წარწერებით; ამ წარწერების გარეგანი სახე ასურული ლურსმულია, ენა კი ადგილობრივი—ურართულია, ე. ი., როგორც მეცნიერები ამტკიცებენ, ძველის-ძველი ქართული, ანუ დღევანდელი ქართულის ერთი უუძველესი შტო-კილოკავი.

ურართუს სახელმწიფომ განსაკუთრებით მე-9 საუკუნეში იწყო გაძლიერება. 860 წელს ურართუს მეფედ არამე იყო. ამ დროს ურართუს სატახტო ქალაქად არზაშკუ იოვლებოდა, რომელიც ვანის ტბიდან ჩრდილოეთ-დასავლეთით მდებარეობდა მდ. ეფრატის ხეობაში. აღნიშნულ წელს ასურეთის მეფე სალმანასარ II (860—825 წ.) პირველათ შემოესია ურართუს სამეფოს, ხოლო სამი წლის შემდეგ (857 წელს) აიღო მისი სატახტო ქალაქი—არზაშკუ.

მკრამ ასურელების გამარჯვება ხანგრძლივი არ ყოფილა. არამეს შემდეგ ურართუს მეფედ სარღური I-ელი დაჯდა, რომელმაც სატახტო ქალაქი ვანის ტბის აღმოსავლეთის ნაპირებზე გადაიტანა (ქალაქი ტუსპა, ანუ დღევანდელი ვანი), რადგან აქედან უფრო ადვილი იყო ასურელების დამარცხება.

სარღურის შემდეგ ურართუში მისი შვილი იშუჰანი გა-

მეფდა, რომელმაც პირველმა შემოიღო ლურსმული მწერლობა ადგილობრივ ენაზე. ამ მიზნით მან ისარგებლა ასურული ლურსმული ნიშნებით, რომელნიც ქართული ენის ხმებს შეუფარდა. ამ მეფის დროს ურართუს ძლიერებამ უშუალოდ წერტილამდე მიაწია. ამავე მდგომარეობაში იყო ურართუს სახელმწიფო იშპუინის შვილის **მენუას** მეფობაშიაც.

ამ უკანასკნელის შვილმა და მემკვიდრემ **არგიშტი I-ელმა** ყველა თანამოძმე ურართელი ტომი შემოიკრიბა და პირიქით დაუწყა შესვეა ასურეთის სამეფოს, სანამ იგი არ დამარცხა. მაგრამ ურართელების ძლიერებამ ამის შემდეგ დიდხანს აღარ გასტანა.

არგიშტის შემდეგ ურართუს **ტახტი სარდური მე-II-მ** დაიკირა. 742 წელს იგი თავისი მოკავშირე ტომებით შუამდინერეს შეესია, სადაც მას დაუხვდა ასურეთის მეფის ტიგლათ-პილესარ II-ის (745—728 წ.) ძლიერი ლაშქარი. აქ სარდური დამარცხდა და 72,000 კაცამდე ტყვედ დაუტოვა ტიგლათ-პილესარს, თვითონ კი მთებში გახიზნით გადაიჩინა თავი ტყვეობისაგან. 735 წელს ტიგლათ-პილესარი პირაქეთ შემოესია ურართუს და ალყა შემოარტყა მის დედაქალაქს—ტუსპას. თუმცა ეს ქალაქი ვერ აიღო, მაგრამ დანარჩენი მხარე კი დაიპყრო და გამგედ თავისი მოადგილე დააყენა. რამდენისამე წლის შემდეგ ურართელებმა ისევ ძალა მოიკრიბეს და თავის თანამოძმე დასავლეთის ქართველებთან—მესხებსა და ტაბალებთან, როგორც ზემოთ შეენიშნეთ, კავშირი შეადგინეს ასურეთის ულლის მოსაშორებლად. ამ საქმის დამწყები ტაბალების მეფე ამბარისი იყო, ურართელებს მეფედ **რუსა I** ჰყავდათ, ხოლო ასურეთს სარგონი განაგებდა (722—705 წ.). 714 წელს სარგონმა ჯერ ვანის აღმოსავლეთით მდებარე პროვინცია მანუ დაიკირა, შემდეგ თვითონ ქალაქ ვანს (ტუსპას) მიმართა და აიღო იგი. ურართუს მეფემ რუსამ ტყვეობას სიკვდილი ამჯობინა და თავი მოიკლა.

ამას შემდეგ ურართუს სამეფო წელში აღარ გამართულა. მაგრამ ამისი მიზეზი იყო არა მარტო ასურეთის სამეფო,

არამედ სრულიად ახალი და მოულოდნელი გარემოების წინაშე მელსაც ახლავე გავეცნობით.

რუსა I ელის შემდეგ ურართუს ტახტზე არგიშტი II ავიდა. სწორეთ ამის მეფობანი, 710—705 წლებს შორის, ურართუს აღმოსავლეთით, ჩრდილოეთითა და დასავლეთით დაიწყო მანამდე უცნობის ველური და ყაჩაღი ტომების მოძრაობა. ეს ტომები იყვენ ინდო-გერმანული ანუ არიული მოდგმისა, სახელდობრ: კიმერიელები, აშკუზა ანუ „სკვიტები“ და მიდიელები. ეს მოძრაობა შემდეგშიაც გაგრძელდა, თითქმის ერთ საუკუნეს (მე-7 საუკუნის დამლევამდე), და სრულიად ბოლო მოუღო როგორც ქართველების მფლობელობას ურართუსა და კაპადოკიაში, ისე თვით ასურეთის სამეფოსაც. დასავლეთით კიმერიელებმა დასცეს მკირე აზიის ორი სამფლობელო: ფრიგია და ლიდია, აგრეთვე მიწასთან გაასწორეს კაპადოკიის მკვიდრი ქართველები: ტაბალნი, მესხნი და კოლხები, რომელთაგან ამ მოძრაობის დროს მრავალი გასწყდა და გადაგვარდა, ზოგმა კი ამიერ-კავკასიას შემოათარა თავი და გადაგვარებას გადაურჩა. ამავე დღეში ჩაცვიფრენ ურართუსში მცხოვრები ქართველებიც. არგიშტი მე-II-ის შემდეგ ამ მხარეს კიდევ ჰყავდა რამდენიმე მეფე (რუსა II, რუსა III და სარდური III) მე 7 საუკუნის უკანასკნელ მეოთხედამდე. მაგრამ, ინდოგერმანელი „სკვიტებისა“ (აშკუზა) და მიდიელების შემოსევის წყალობით, არც ერთს ამ მეფეთაგანს ნამდვილი სამეფო ძალა აღარ შერჩენია: იგინი მხოლოდ აჩრდილს წარმოადგენდენ ურართუს ძველი მეფეებისას. ურართუს უკანასკნელ მეფედ სარდური III ითვლება, რომელიც ასურეთის მეფის ასურბანიპალის (668—626 წ.) თანამედროვე იყო. როცა ინდოგერმანელმა ველურებმა სარდურის ძლიერ გაუქირვეს საქმე, მან ასურბანიპალს დახმარება სთხოვა, მაგრამ ვერც ამით გადაარჩინა სიკვდილს თავისი სამეფო. 607 წელს მიდიის მეფემ კიაქსარმა დაამხო ასურეთის სახელმწიფო და თავისი სამეფოს საზღვრები მდ. ლალისამდე მიიტანა. ე. ი. მთელი ურართუ და კაპადოკია ახლა მიდიელების ხელში გადავიდა. ამას შემდეგ ურართელი ქართველების ერთი ნაწილი

ახლად შემოსულ ინდოგერმანელებთან შეირია და აქედან მოდგენ ეგრეთ წოდებული სომხები; მეორე ნაწილი კი კისისა და მტკვრის აუზებში გადმოიკრიფა, სადაც, სხვა ქართველ ტომებთან ერთათ, ნიადაგი მოუმზადა ახალი სამეფოების აღმოცენებას ჩვენი ისტორიის მეორე პერიოდში.

კითხვები გასამოკრებად. ვის ვეძახით „აღმოსავლეთის ქართველებს“? რა და რა სახელმწიფოები დაიარსეს აღმოსავლეთის ქართველებმა?

უჩვენეთ ნ ა ი რ ი ს საზღვრები (ქარტაზე). რა მდგომარეობაში იყო ეს ქვეყანა მე-11 და 9 საუკუნეში?

უჩვენეთ დაახლოებით სიგრძე უ რ ა რ თ უ ს სამეფოსი (სამხრეთით და ჩრდილოეთით). საიდან წარმოადგა ეს სახელი? რა ვრქვა ამ სამეფოს მკვიდრთ? რამდენათ განვითარებული იყვენ ქალდეები მე-9—8 საუკუნეში? ჩამოთვალეთ ურართუს მეფეები მე-9—7 საუკუნეში და აღნიშნეთ მათი მოღვაწეობა: რომელნა მეფემ გადმოიტანა ტახტი არზაშუდან ტუსპაში? მონახეთ ქარტაზე ეს ქალაქები. ვინ შემოიღო ლერსმული მწერლობა ურართულ ენაზე? როგორი განწყობილება ჰქონდათ ურართუს მეფეებს: ს ა რ დ უ რ ი მე-II-სა და რ უ ს ა I-ელ ს ასკრეთთან? რომელ წლებში დაიწყეს შემოსევა ინდოგერმანელმა ევლურებმა? როდის დაამხვეს მათ ასურეთი და ქართველების სახელმწიფოები? რა მოუვიდათ ქართველ ტომებს? როგორ წარმოდგენ დღევანდელი სომხები? სად გადასახლდნ ის ქართველები, რომელთაც არ ისურვეს მტერს დამონებოდნ და გადაგვარებულიყვენ?

V.

ქართველი ტომები მე-6 -- 4 საუკუნეში ქრ. წინ.

1. **ქართველ ტომთა ბინადრობა ამ ხანაში.** როგორც წინა თავში შევნიშნეთ, მე-7 საუკუნიდან იწყება ქართველი ტომების მრავლათ გადმოსახლება ჩვენს დღევანდელ სამშობლოში, ე. ი. ქორახისა, მტკვრისა და რიონ-ენგურის ხეობებში. ამ გადმოსახლების მსვლელობა, რომელიც მე-4 საუკუნის მეორე ნახევრამდე გაგრძელებულა, დაახლოვებით ასე შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ:

რიონისა და ენგურის ხეობაში ქართველ ტომთაგან ყველაზე უწინ სვანები შემოსულან, რომელთაც პირველათ ის ადგილები სჭერიათ, სადაც დღეს სამეგრელოა. ამას ამტ-

კაცებს ზოგიერთი სოფლების სვანური სახელები ესაქმებოდა
ლოში. სახელები
სვანური

სვანებს მოსდევნებთან **კოლხები**, რომელთაც ერთხანად მტკვრის სათავეში უცხოვრიათ (კოლა); აქედან ჯერ ქოროხისა და შემდეგ რიონ-ენგურის აუზებში გადმოსულან. ქოროხის მარცხენა მხარეზე, შავი ზღვის ნაპირებამდე, მათ დაუტოვებიათ თავისი მონათესავე ტომები: **მოსხინაკები** და **მაკრონები**, რომელთაც სხვანაირათ კიდევ **ზანებს** ან **ჭანებს** ეძახოდენ (იგივე **ლაზები**).

კოლხების შემდეგ კაპადოკიიდან დაძრულან **მესხები**, რომელთაც დაუქერიათ მტკვრის ხეობის უდიდესი ნაწილი, მისი სათავედან არაგვამდე. მთელს ამ მხარეს ამის გამო დარქმევია **მცხეთა** (იგივე **მესხეთა**), ე. ი. მესხების ქვეყანა. რომ მესხების ქვეყანა ერთ ღროს არაგვამდე ყოფილა, ამას მოწმობს დღემდე დარჩენილი სახელი სოფელ „მცხეთისა“.

მესხებს მოჰყოლიან **ტაბალები**, რომელთაც დაუქერიათ შავი ზღვის სამხრეთ-აღმოსავლეთად მდებარე მაღლობები, სადაც მცირეოდნათ სახელი უცვლიათ: **ტაბარენნი** ანუ **თიბურნი**. შემდეგ ეს ტომი წვრილ-წვრილათ შემოსულა ქოროხისა, რიონისა და ყვირილა-ძირულის აუზებში. აქ მისი სახელი სხვა და სხვა ნაირათ შეცვლილა: ქოროხის მარჯვენა მხარეზე მას დარქმევია **ჰიბური** ანუ **ივერი***; რიონის მარცხენა მხარეზე შავ ზღვამდე—**ჰევერი** ანუ **გური** (გურია, გურული); რიონის მარჯვენა მხარეზე—**ჰევერი** ანუ **ეგერი** (ეგრისი, სამეგრელო—მეგრელი); ხოლო ყვირილისა და ძირულის ხეობაში მისი სახელია—**ამერი** (იმერეთი). ერთი სიტყვით, ამ ტომს ყველა ქართველ ტომზე მეტი ადგილი დაუქერია: ქოროხის ხეობის უდიდესი ნაწილი და მთელი დღევანდელი იმერეთი, გურია და სამეგრელო.

ბოლოს ურარტუს მხრიდან დაძრულა ძლიერი ტალღა ქართველებისა, რომელთაც, როგორც ვიცით, შერჩენილი

*) ამათგან ცოტა უფრო აღმოსავლეთით, იმავე ქოროხის ხეობაში დასახლებულან **ტაოხები**, რომელთაც თავისი სახელი თვით ამ მდინაოსთვის გადმოუციათ (ქოროხი—ტაოხი).

ჰქონდათ თავისი სატომო სახელი: **ქალდნი** ანუ **ქართნი** ანუ **ქართლი** ამათ თან-და-თან დაუტოვებით ვან-არარატის მიდამოებში, დაუტოვებიათ არაქსის მარცხენა მხარეც (სადაც მათ უცხოელები **ალაროდელებს*** ეძახდნენ) და ბოლოს მტკვრის შუაწელი დაუჭერიათ, დღებდა-არაგვიდან ბორჯომის ხეობამდე; ხოლო იქ მცხოვრები მესხები იმდენათ გადაუგვარებიათ, რომ მთელი ამ მხრისათვის თავისი სატომო სახელი დაუმეკიდრებიათ—**ქართლი**. სახელი **მესხეთი** კი (სხვანაირათ **სამცხე**, ე. ი. **სა-მესხე**) მარტო მტკვრას ზემო წელს შერჩენია, ბორჯომის ხეობიდან სათავემდე.

ცხადია, ამავე დროს უნდა გადმოსახლებულიყვენ ურართუს მხრიდან მინამდე ისტორიაში უცნობი ქართველი ტომები: **კახები** და **ალბანები**, რომელთაგან პირველებს დაუჭერიათ მტკვრის მარცხენა მხარე არაგვიდან ალაზნამდე, ხოლო უკანასკნელებს—ალაზნიდან კასპის ზღვამდე (ალბანია).

ამგვართ: სვანები, კოლხები, მოსსინიკები და მაკრონები (ქანები), ტიბარენ-ჰიბერ-ივერნი (გურულ-მეგრელ-იმერნი), ტაოხნი, ნესხნი, ქართლელნი, კახნი და ალბანნი, — აი ქართველთა მოდგმის უმთავრესი ტომები, რომელთაც მე-7—4 საუკუნის განმავლობაში არიელების შემოსევას თავი გადაარჩინეს და თავის დღევანდელ სამშობლოში სამუდამოთ დაბინავდნენ.

ახლა განვიხილოთ მათი პოლიტიკური ვითარება აღნიშნულ პერიოდში.

2. **პოლიტიკურა ვითარება**. როგორც ზემოთ შევნიშნეთ, 607 წელს ასურეთის ნანგრევებზე მიდიელების სამეფო დაარსდა. გაიარა ნახევარ საუკუნეზე ცოტა მეტმა და 550 წელს თვით ამ ახალმა საეფომ ადგილი დაუთმო მეორე არიელ ტომს—**სპარსელებს**. სპარსელების მეფემ კვიროსმა მე-6 საუკუნის მეორე ნახევარში თავის სამეფოს დაუმორჩილა ყველა ქვეყნები, რომელნიც წინათ ასრეთსა და მიდიას ემორჩი-

*) ალაროდელი იგივე არაროდელი ანუ არარატელი, ე. ი. ურართუ-ელია.

ლებოდნენ. როგორც სჩანს, კვიროსის მემკვიდრეებს ამიერ-კავკასიაში დაუმორჩილებიათ. სპარსეთის მეფის დარიაზ ჰისტასპას დროს (521—486 წ.) ქართველების ახალი მიწა-წყალი უკვე სპარსეთის მოხარკე იყო: სპარსეთის იმპერიაში ქართველი ტომები მე-18 და მე-19 ოლქს შეადგენდნენ (სულ კი დარიაზის იმპერიაში 20-ზე მეტი ოლქი იყო). ეს ოლქი სპარსეთის სასარგებლოდ ყოველ წლივ 500 ტალანტს, ე. ი. თითქმის 7.500.000 მანათს იხდიდა. კერძოთ კოლხებს ფულის ხარკი არ ჰქონდათ გაწერილი, სამაგიეროთ ყოველ წლივ 100 ჰაბუკს და ამდენსავე ყმაწვილ ქალს აგზავნიდნენ სპარსეთის სასახლეში. ამას გარდა თვითეულ ოლქს ჰყავდა სპარსეთის მეფისგან დადგენილი უფროსი (სატრაპი), რომელსაც თან ახლდა მუდმივი ჯარი სპარსელებისა. ამ ჯარის რჩენაც ადგილობრივ მცხოვრებლებს ევალებოდათ.

სამაგიეროთ, სპარსელები არ ერეოდნენ ქართველების შინაურ ცხოვრებაში. მართალია, მას შემდეგ, რაც ქართველები სპარსელებს დაემორჩილნენ, მათ საკუთარი სახელმწიფო აღარ ჰქონიათ, მაგრამ შინაურ საქმეებს თვითეული ტომი თვითონ განაგებდა. ყოველი ტომის უფროსს „მამასახლისი“ ერქვა. ეს იყო „ტომის მამასახლისი“. ტომები კიდევ თემებად და თემები გვარებად იყვნენ დაყოფილი. ამათაც თავთავისი მამასახლისები ჰყავდათ, რომელნიც ტომის მამასახლისს ემორჩილებოდნენ.

ამგვარ მდგომარეობაში დარჩენ ქართველი ტომები სპარსეთის იმპერიის დამხობამდე ალექსანდრე მაკედონელის მიერ, 330 წ. ქრ. წინ, ე. ი. საქართველოს ისტორიის უუძველესი პერიოდის დასასრულამდე.

3. **კულტურა.** არიული მოდგმის ველურთა შემოსევამ, ახალის სამშობლოს ნახევრათ ველურ ბუნებასთან ბრძოლამ და უცხო ტომის ხელქვეშ ყოფნამ მე-5—4 საუკუნეში ქართველი ტომები ძლიერ გააღარიბა და ძირს დასწია კულტურულათ, თუმცა მათი მთლიან გავლურება კი ვერ შესძლო. ბერძნის ისტორიკოსები მოწმობენ, რომ ამ დროს ქართველები ძველებურათ მისდევდნენ მიწის მუშაობას, მადნეულის

შემუშავებას, ღვინის დაყენებას, მეფუტკრეობას უფრო უფრო
 ნი სელის-ქსოვასაც. მაგალითად, კოლხიდური სელის-ქსოვის
 ვილები უცხოეთშიაც კი განთქმული იყო. — ამას გარდა,
 როცა სპარსელებმა წინ წაიწიეს კულტურულათ, ამ გარე-
 მოებით მათ ხელში მყოფმა ქართველებმაც რამოცუნათმე
 ისარგებლეს. მაგალითად, მე-ნ საუკუნეში სპარსელებმა ხმა-
 რებაში შემოიღეს **არამეული ანბანი** (არამელები ერთი უუძ-
 ველესი კულტურული ხალხი იყო სემიტურის მოდგმისა,
 ცხოვრობდა სირიასა და შუამდინარეში). როგორც ქართუ-
 ლი ანბანის შედარებითი შესწავლა გვიჩვენებს, დაახლოვე-
 ბით ამავე დროს (6—4 საუკუნეში) ქართველებსაც ეს არა-
 მყელი ანბანი შემოჰულიათ: დღეს ამ ანბანის ნაშთს
 ჩვენი ასომთავრული ხუცური წარმოადგენს. — ამავე დროს
 ქართველებმა სპარსელებისაგან **ზოროასტრის სარწმუნოება**ც
 შეითვისეს. როგორც ვიცით, სპარსეთში იმ დროს ზოროას-
 ტრის სარწმუნოება იყო გავრცელებული. სპარსელებს ორ-
 გვარი ღვთაება სწამდათ: ერთი მხრით იდგა სიკეთისა და
 სინათლის ღმერთი **აჰურა-მაზდა**, რომელსაც ქართველები
არმაზს ეძახოდნენ; მეორე მხრით — სიბნელისა და ბოროტის
 წარმომადგენელი — **არიმანი**, რომელიც თავისი **ღვევათ** არ-
 მაზისა და ადამიანების მტერი იყო. არიმანს ქართველებმა
 „ამირანი“ დაარქვეს, ხოლო ღვევებს იმავე სახელით იცნო-
 ბენ. არმაზის ბრწყინვალეების გამომხატველათ ღედამიწაზე
ცეცხლი ითვლებოდა, რომელსაც ზოროასტრის მიმდევარნი
 თაყვანსა სცემდნენ. ქართველებმა იმ უუძველეს ხანაში ცეცხ-
 ლის თაყვანის ცემაც შეითვისეს. ცეცხლის მსახურ სამღვდე-
 ლოებას სპარსეთში „მაგებს“ ეძახოდნენ. „მოგვების“ წოდება
 ქართველებშიაც გაჩნდა. **მაცვალებულებს** სპარსელები მიწა-
 ში **არა მარხავდნენ** (რადგან მიწა წმინდა საგნად მიიჩნდათ
 და ერიდებოდნენ მის გაუწმინდურებას), არამედ მაღალ მთებ-
 ზე გაჰქონდათ და იქა სტოებდნენ ფრინველთა და ნადირთა
 შესაქმელად. როგორც ბერძნის მწერლები მოგვითხრობენ,
 ამგვარი ჩვეულება კოლხებშიაც შემოსულა. — რა თქმა უნდა,
 ამ ახალ სარწმუნოებასთან ერთათ, მთელი ქართველობა არც

კავკასიური
კომუნისტური

==== ჯ ე ჯ ი ლ ი ====

საქმაწვილო ნახატებიანი ჟურნალი.

ოსლა პირველი წელიწადი.

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლ.

გამოვა თვეში ერთხელ. ჟურნალში ორი განყოფილებაა პატარებისათვის და მოზრდილთათვის.

ჟურნალი „ჯეჯილი“

თბილისში ელირება 4 მ. ქალაქ გარეთ (გაგზავნით) 5. ნახევარი წლით 3 მ.

ცალკე ნომერი 40 კ.

ქალაქ გარეთ მცხოვრებლებს შეუძლიანთ მიმართონ: ქუთაისში წიგნის მაღაზიას „იმერეთ“ს და ბათუმში მ. კალანდაძეს.

ფოსტის ადრესი: Въ тифлисъ въ Ред. Грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“

რედ.—გამომცემელი ან. თუმანაშვილი წერეთლისა.

Открыта подписка на 1910 годъ на газету

„ЗАКАВКАЗЬЕ“

(ГОДЪ ВТОРОЙ)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Съ доставкой въ Тифлисъ:		Съ пересылкой въ другіе города:
за годъ 6 р. — к.		за годъ 8 р. — к.
за полгода 3 р. 50 к.		за полгода 4 р. 50 к.

Помѣсячно повсюду 75 коп. Отдѣльные №—5 коп. Загра, ницу вдвое. За перемѣну адреса городского на иногородній—1 р., съ иногородняго на иногородній—50 коп.

Адресъ редакціи: Тифлисъ, Эриванская площадь, д Гургенова, общій входъ съ конторой нотаріуса Мгеброва. Редакція открыта отъ 9-ти до 4-хъ час. дня и отъ 7-ми до 8-ми час. вечера.

Личво редакторъ принимаетъ отъ 12—1 час. дня.

Редакторъ-Издатель Г. I. Амираджиби.

დ რ ე ბ ა

1910 წელს გაზეთი გამოვა იმავე პროგრამით, როგორითაც მდგომარე წელს გამოდიოდა. მომავალ წელს გაზეთი გაუმჯობესებული იქნება შინაარსით.

უფიქვან დიურ გამოცემას გარდა 1910 წელს გაზეთს ექნება

სურათებიანი დამატება.

დამატება გამოვა კვირაში ერთხელ—კვირაობით.

გაზეთის ფასი დამატებიანა: წლით როგორც ქალაქში ისე ქალაქ გარედ ღირს 8 მან. 50 კ., ნახევარი წლით—5 მან. 10 კაპ., ერთი თვით—1 მან.

ნაღვე ნაშენი უფიქვან ერთი შაურა. დამატებიანი ნომერი (კვირისა) 7 კაპეიკი

ვინც 15 იანვრამდე გაზეთს გამოიწერს და სამ მანეთს შემოიტანს, იმას მიეცემა კედლის თვიური პატარა

ქ ა ლ ე ნ დ ა რ ი 1 9 1 0 წ ლ ი ს ა

ხელის-მოწერა ჟურნალის მიხედვით მიიღება მხოლოდ ტფილისში:

„დროების“ კანტორაში—დიდი ვანქის ქუჩა, № 12; წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში შ. ქუჩუკაშვილთან—სახლის ქუჩა, თავად-აზნ. ქარვასლა; ნაძალადეგში მებურღ მელიტონ დოლობერიძესთან—მაგისტრალნი ქუჩზე, გრიბოულ ჩარკვიანის სახლში; რკინის გზის მთავარ სიხელოსნოში ვანო ქაქვაძესთან—ტოკარნი ცეხი.

ხელის მოწერათა საუბრადღებოდ

კანტორა უპირობოდ სთხოვს ახალ ხელის მომწერთ, თუ ვინც მობრუნდება ვერ მოახერხებენ ფულის კანტორაში შეტანას, დამატარებლებს გადასცენ იგი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს უკანასკნელი კვიტანციას წარუდგენენ.

ხელის-მოწერა რედაქციის კანტორაში შეიძლება: დილით 8-დან 3 საათამდე. საღამოთი 5-დან 8 საათამდე.

ადრესი: Тифлисъ, Редакция „Дროება“ И. С. АГЛАДЗЕ